

Economisch-Statistische Berichten

Nederlandsch Economisch Instituut

★

Drs W. C. Kroft

Het woningtekort in Nederland en de
provinciale woningcontingenten

★

Drs' R. Iwema

Statistische conjunctuurdocumentatie
voor de Verenigde Staten van Amerika

★

J. Koopman

Het N.E.I. en de gemeente

★

J. B. Booij

Het spaarverloop bij spaarbank- en
levensverzekeringsbedrijf

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

39e JAARGANG

No 1937

WOENSDAG 21 JULI 1954

KAS-ASSOCIATIE N.V.

SPUISTRAAT 172

AMSTERDAM

Deposito en
Rekeningcourant

BETALEN • BEWAREN • BEHEREN

vacatures

HOOFDADMINISTRATEUR

gevraagd

voor nieuwe fabriek in Z.W. Brabant (plm. 350 man personeel). Candidaten dienen te voldoen aan de volgende eisen:

- 1 Ervaring in soortgelijke functie bij industriële onderneming of als 1e assistent op accountantskantoor.
- 2 Gedegen theoretische opleiding, die een onafhankelijk oordeel mogelijk maakt.
- 3 Grondige kennis van de Franse taal in woord en geschrift.
- 4 Leeftijd boven 30 jaar.

Brieven met volledige inlichtingen, recente pasfoto en opgave van verlangd salaris onder no. ESB 29-1, Bureau van dit blad.

Adverteer regelmatig

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Máandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman, A. M. de Jong, Prof. P. B. Kreukniet, Prof. H. W. Lambers, Prof. J. Tinbergen, Prof. G. M. Verrijn Stuart, Prof. F. de Vries, Prof. J. Zijlstra.

Abonnementsprijs f 22.50; fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; franco per post f 20.10.

Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

DE ERVEN F. BOHN TE HAARLEM

R. MEES & ZOONEN

A° 1720

BANKIERS & ASSURANTIEMAKELAARS

ROTTERDAM

AMSTERDAM - 's-GRAVENHAGE
DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN

Gaarne verstrekken wij U adviezen
inzake Levens- en Studie-verzekeringen

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.
Telefoon 38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Dr J. Geluck, Zwijnaardse
Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 120, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—; overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 cts.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Koninklijke Nederlandsche Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgave van redenen te weigeren.

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen; F. de Vries; C. van den Berg (secretaris). Redacteur-Secretaris: A. de Wit.
Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. Vlerick.

Nederlandsch Economisch Instituut

De akte, waarbij de stichting „Nederlandsch Economisch Instituut” werd tot stand gebracht, werd getekend op 19 Juli 1929. Het N.E.I. heeft dus juist vijf en twintig jaar bestaan, een bescheiden jarental. Er is echter voldoende achtergrond geschapen, zoals, het jaarverslag 1953 op blz. 581 van dit nummer toont, om toch bij deze gelegenheid iets mede te delen over doeleinden en wor- dingsgang.

Het Instituut is een stichting, ontstaan uit een wens van de wetenschap, die werd verhoord door het Neder- landse bedrijfsleven. De groei van de economische weten- schap, in 1913 in Nederland als aparte tak van wetenschap geformeerd in de Nederlandse Handelshogeschool, deed de behoefte ontstaan aan een werkplaats voor het feitelijk onderzoek. Daarbij speelde de gedachte aan het opkom- end conjunctuuronderzoek mee, doch van den beginne af bestond ook de weetgierigheid naar de werking van onderdelen van het economisch proces. Het doel was, in het bijzonder het verzamelen en uitwerken van econo- mische gegevens door aan het Instituut daartoe te ver- binden krachten (artikel 2 van de akte van 1929).

Van direct belang voor de historie is de fusie in 1933 van het N.E.I. en het eerder bestaande Instituut voor Economische Geschriften, waardoor „E.-S.B.” werd inge- bracht in het N.E.I.; tezelfdertijd werd samenwerking verkregen met de redactie van het maandblad „De Economist”, waardoor dit in Januari 1933 de ondertitel ging voeren „orgaan van het N.E.I.”. Zo hadden de in artikel 2 van de Statuten genoemde verzamelaars en uitwerkers publicatiemiddelen bij de hand.

Publicatie werd in deze periode als een eerste taak be- schouwd; men wilde van het gevondene mededeling doen. Dit wordt ook bewezen door de snelle groei in die jaren van de reeks monographieën, die als resultaat van in en om het Instituut verricht onderzoekingswerk verscheen. Liever dan in dit stukje titels te noemen, verwijzen wij de lezer naar de — in vooroorlogse trant — op de omslag nog eens afgedrukte lijst van publicaties.

Het is te begrijpen, dat in de jaren dertig het conjunc- tuurprobleem met steeds meer gespannen aandacht werd gezien. Het „Economisch-Statistisch Kwartaalbericht”, op 1 Januari 1936 omgezet in een maandbericht, publi- ceerde o.a. over de conjunctuur in Nederland, reeds se- dert 1932/33 in overleg met het Centraal Bureau voor de Statistiek.

Werk aan „E.-S.B.” en „Maandbericht”, werk aan de structurele onderzoekingen van lange adem, waaruit eens een boek moest groeien; de kleine staf van het N.E.I. was bedrijvig, eerst onder directe leiding van Prof. Dr

G. M. Verrijn Stuart, later onder Dr H. M. H. A. van der Valk. Er was daarnaast nog een taak, de verzorging van de practicum-stage voor doctoraalstudenten van de Nederlandsche Economische Hoogeschool. Bezien wij de huidige lezerskring van dit blad dan is er onder hen menigeen die op deze wijze onmiddellijk contact met het N.E.I. heeft gehad; voor de jonge medewerkers althans moet het een goede oefenschool zijn geweest, gezien het relatief grote aantal academische docenten, dat uit de practicum-leiders groeide.

De oorlog brak dit intens samenhangende sterk aca- demisch gerichte milieu. Het is Drs M. F. J. Cool ge- weest, op de achtergrond gesteund door de scherpzinnige adviezen van de teruggetreden Prof. Dr N. J. Polak, die het Instituut door de oorlog bracht als een vluchtplaats voor velen enerzijds, als een bron van reëel werk ander- zijds. Het N.E.I. heeft in de oorlog bepaald niet alleen de economie beoefend. Maar in de herinnering blijft als voornaamste taak van het Instituut, dat gepoogd werd een geestelijk gezond centrum te bewaren, waar het doordenken en voortpraten over vakproblemen mede werd behouden.

Hiertoe droeg bij, dat de oorlog de publicatiemogelijk- heden sterk deed inkrimpen. Als vervanging werd toen een nieuwe combinatie ondernomen, die later voor het N.E.I. van het grootste gewicht zou blijken. Begonnen werd met het aanvaarden van opdrachten uitgaande van het bedrijfsleven of organen daarvan, waarvan de doel- stelling zo ruim was, dat niet een bepaald bedrijfsecono- misch belang werd gediend, doch een structuurbeeld van bijvoorbeeld een bedrijfstak ontstond.

De na-oorlogse periode is contemporaine geschiedenis en daardoor moeilijker te schrijven. Zien wij terug dan is wel gebleken, dat het Instituut geestelijk ongeschon- den uit de strijd kwam. Een groep jonge en zeer jonge medewerkers, aangevuld door de werkdrijf van Polak, en zijn opvolgers, deden een N.E.I. ontstaan, dat zijn karakter van instelling van wetenschappelijk onderzoek en wetenschappelijke vorming behield, doch daarenbo- ven een nieuw facet won. De opdrachten kwamen, een paar jaar steunde de Rockefeller Foundation, en het contact met de werkelijkheid werd van steviger tot zeer stevig. Zo is het vignet: „de brug tussen theorie en prac- tijk”, in een vergeten oorlogsmoment ontstaan, tot geldig g gekomen. De wetenschappelijke kalmte eist, dat wij nog veel meer verkeer over deze brug laten gaan, voor wij over de voortreffelijkheid van de constructie een oordeel neerschrijven.

INHOUD

	Blz.		Blz.
Nederlandsch Economisch Instituut	567	Economische kroniek van Indonesië, door Prof. Dr v. A. Kraal	577
Het woningtekort in Nederland en de provinciale woningcontingenten, door Drs W. C. Kroft	569	Mededeling:	
Statistische conjunctuurdocumentatie voor de Verenigde Staten van Amerika, door Drs R. Iwema	572	Verkort jaarverslag van het Nederlandsch Eco- nomisch Instituut over 1953	581
Het N.E.I. en de gemeente, door J. Koopman	575	Geld- en kapitaalmarkt, door Drs J. C. Brezet	582
Het spaarverloop bij spaarbank- en levensver- zekeringsbedrijf, door J. B. Booij	576	Statistiek en:	
		Publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut	584

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs W. C. KROFT, Het woningtekort in Nederland en de provinciale woningcontingenten.

In dit artikel wordt allereerst ingegaan op de vaststelling van de provinciale richtcontingenten. Het blijkt, dat in de periode 1954-1956 circa $\frac{1}{3}$ van het voorziene woningbouwvolume zal dienen ter inhaling van het woningtekort. De omvang van dit woningtekort werd vervolgens aan een nader onderzoek onderworpen. Hierbij blijkt, dat het landelijke woningtekort in procenten van de woningbehoefte in de periode 1947-1953 een toeneming vertoont, terwijl de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting over de periode 1947-1952 een afnemering constateert. Uit de door schrijver gemaakte berekeningen blijkt dat, indien ook in de toekomst driejaarlijks ruim 60.000 woningen ter voorziening in het woningtekort zullen worden gebouwd, dit woningtekort eerst in 1969 voor geheel Nederland zal zijn opgeheven. De vraag rijst dan, of het niet juister is, met het oog op het voortduren van het woningtekort en het continueren van de grote verschillen in de woningtekorten tussen de provincies, het aantal woningen beschikbaar voor het bestrijden van het woningtekort op te voeren. Voor de provincies met de grote woningtekorten is dit een belangrijke zaak.

Drs R. IWEMA, Statistische conjunctuurdocumentatie voor de Verenigde Staten van Amerika.

Reeds enige jaren wordt door het Nederlandsch Economisch Instituut ten behoeve van een aantal Nederlandse ondernemingen een statistische conjunctuurdocumentatie voor de Verenigde Staten verzorgd, waarin per kwartaal een prognose wordt gemaakt van de Amerikaanse conjunctuur in het komende jaar. In dit artikel wordt een uiteenzetting gegeven van de gebruikte methode; voorts wordt een en ander medegedeeld over de resultaten van deze onderzoeken.

J. KOOPMAN, Het N.E.I. en de gemeente.

Onmiddellijk na de oorlog kwam op de gemeentebesturen een zeer grote verantwoordelijkheid te rusten. Met name deed zich de vraag voor, of de onder de druk der na-oorlogse omstandigheden genomen besluiten in het licht van een wat verder verwijderde toekomst verantwoord waren. Het is dan ook geen toeval dat juist na de oorlog de gemeentebesturen dringend behoefte hadden aan sociaal-economische voorlichting ter fundering van het gemeentelijk beleid. De grote gemeenten beschikten daartoe over eigen deskundigen. De middelgrote gemeenten daarentegen niet en het is begrijpelijk, dat verschillende besturen van dergelijke gemeenten poogden deze adviezen te verkrijgen van bestaande instituten. Het Nederlandsch Economisch Instituut werd dan ook spoedig na de oorlog met deze gemeentelijke problemen geconfronteerd. Begin 1946 kwam reeds contact tussen het N.E.I. en de gemeente Amersfoort tot stand, hetgeen resulteerde in een officiële opdracht: „een onderzoek in te stellen naar de toekomstige economische ontwikkeling van deze gemeente”. Schrijver schetst de betekenis van de samenwerking met het N.E.I. voor het inzicht van vele gemeentelijke functionarissen in het groeiproces van hun stad.

J. B. BOOIJ, Het spaarverloop bij spaarbank- en levensverzekeringsbedrijf.

In 1951 bedroeg de totale ontsparing bij de gezamenlijke spaarinstellingen f 158 mln; in 1952 daarentegen werd f 181 mln méér ingelegd dan opgevraagd. Er heeft zich dus een omslag in de spaarbeweging voltrokken, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. Per ultimo 1952 bedroeg het saldo tegoed bij alle spaarinstellingen f 4.392 mln. Met het saldo tegoed bij de spaarbanken is de wiskundige reserve bij het levensverzekeringsbedrijf vergelijkbaar; deze vormt als het ware de gezamenlijke spaarpot der verzekeren. Blijkens het verslag van de Verzekeringskamer bedroeg de wiskundige reserve aan het einde van 1952 bij de 62 binnenlandse levensverzekeringmaatschappijen f 3.984 mln. Ultimo 1952 hadden de spaarbanken dus f 408 mln méér aan spaargelden verzameld dan het levensverzekeringsbedrijf. Het verschil tussen spaartegoed enerzijds en wiskundige reserve anderzijds blijkt in een tijdsverloop van slechts vijf jaren aanzienlijk te zijn verminderd. Gezien het feit, dat de spaarklimatologische omstandigheden sedert 1952 zoveel gunstiger zijn geworden, is de verwachting gewettigd, dat de verschillen tussen spaartegoed en wiskundige reserve in de naaste toekomst minder uiteenlopend zullen zijn dan in de laatste jaren het geval is geweest.

— SOMMAIRE —

Drs W. C. KROFT, La pénurie de logements aux Pays-Bas et le contingentement d'habitations par provinces.

L'auteur estime dans cet article qu'en bâtissant 60.000 habitations environ, tous les trois ans, la pénurie de logements disparaîtra aux Pays-Bas en 1969. La question se pose alors de savoir s'il ne vaut pas mieux, compte tenu de la persistance de cette pénurie et des grandes différences existant entre provinces quant aux besoins en logements, augmenter le nombre d'habitations disponibles pour la lutte contre cette pénurie d'habitations.

Drs R. IWEMA, Documentation statistique sur la conjoncture aux Etats-Unis.

Il y a quelques années le „Nederlandsch Economisch Instituut” a mis à la disposition de plusieurs entreprises une documentation statistique sur la conjoncture aux Etats-Unis, comprenant un pronostic trimestriel de la conjoncture aux Etats-Unis au cours de la prochaine année. Cet article donne quelques détails sur ces recherches.

J. KOOPMAN, Le „Nederlandsch Economisch Instituut” et la commune.

L'auteur décrit l'incidence des avis d'ordre économique et social, donnés par le „Nederlandsch Economisch Instituut” à un nombre de communes, sur la mise sur pied d'une politique communale après la guerre.

J. B. BOOIJ, L'évolution de l'épargne dans les caisses d'épargne et les entreprises d'assurance-vie.

L'auteur donne un aperçu de l'évolution de l'épargne aux Pays-Bas, sur la base de l'accroissement des dépôts dans les institutions d'épargne ainsi que des réserves mathématiques dans les entreprises d'assurance-vie.

Het woningtekort in Nederland en de provinciale woningcontingenten

Evenals voor de periode 1951-1953 is geschied, zijn voor de jaren 1954 tot en met 1956 door de Minister van Wederopbouw en Volkshuisvesting driejarige provinciale richtcontingenten voor de woningbouw vastgesteld. Bij de verdeling van het voor Nederland in totaal beschikbare aantal woningen werd de Minister geadviseerd door de Subcommissie voor de verdeling van het Woningcontingent van het Centraal Orgaan van de Wederopbouw en de Bouwnijverheid.

Volgens het jaarverslag over 1953 van de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting, waaraan wij een aantal gegevens ontleen, is niet het totaal aantal geplande te bouwen woningen van 195.000 in de komende drie jaar via de provinciale richtcontingenten verdeeld. Verdeeld is rechtstreeks een aantal van 174.000 woningen, d.w.z. gemiddeld 58.000 woningen per jaar. Er resteert dus nog voor de driejarige toewijzingsperiode een aantal van 21.000 woningen, welk aantal in hoofdzaak zal worden gebruikt voor toewijzing voor herstel van de schade in de watersnoodgebieden en de woningbouw in de vrije sector.

Bij het vaststellen van de verdelingsmaatstaven zijn vier factoren bepalend geweest. Deze vier factoren zullen hier in het kort worden besproken.

1. De toeneming van de woningbehoefte uit hoofde van de natuurlijke bevolkingsaanwas in de periode 1 Januari 1954-1 Januari 1957, dus exclusief een eventueel optredend migratiesaldo. Om de uit deze component ontstane behoefte te dekken zijn 106.882 woningen verdeeld.

2. De verandering van de woningbehoefte op grond van de migratie in de periode 1954-1956.

Ten aanzien van de toekomstige binnenlandse migratie is voor iedere provincie berekend in hoeverre deze migratie van invloed zal zijn op de ontwikkeling van de provinciale woningbehoeften. Op deze wijze is het mogelijk de invloed van de sociaal-economische ontwikkeling tot uitdrukking te doen komen in de woningbehoefte van elke provincie.

Wat betreft de buitenlandse migratie is berekend, dat deze tot een vermindering van de woningbehoefte zal leiden. Men is hierbij uitgegaan van een vertreksaldo van 30.000 personen per jaar.

Er is bij de vaststelling van de richtcontingenten rekening gehouden met het feit, dat de gemaakte ramingen ten aanzien van de migratie af kunnen wijken van de werkelijke ontwikkeling. Hierdoor doet de noodzakelijkheid zich gevoelen achteraf correcties te maken voor deze afwijkingen. Dit nu is geschied door het vormen van landelijke reserves, waaruit kan worden geput, wanneer zich interprovinciale migratoire afwijkingen zullen voordoen.

Inclusief de gevormde landelijke reserves zijn ter voorziening in de veranderingen van de woningbehoefte ten gevolge van binnenlandse migratie 8.075 woningen uitgetrokken. Ten aanzien van de buitenlandse migratie is berekend, dat de woningbehoefte met 13.605 eenheden zal verminderen. Uit de veranderingen van de woningbehoefte ten gevolge van de totale migratie resulteert dus een negatief saldo van 5.530.

3. De woningbehoefte voor krotopruijing en sanering. Landelijk zijn hiervoor 12.000 woningen beschikbaar, waarvan er 9.000 over de provincies zijn verdeeld. Voor de realisering van saneringsplannen zijn 3.000 woningen gereserveerd.

4. Nadat het hierboven in korte trekken weergegeven verdelingsschema was opgemaakt, bleef als restpost een contingent van 60.648 woningen, dat zal worden aangewend tot het inhalen van de bestaande woningtekorten. Dit aantal is over de provincies verdeeld door het hanteren van een progressief verdelingsprincipe, waarbij als basis diende de berekende gemeentelijke woningtekorten op 1 Januari 1953.

Alvorens nader in te gaan op de in punt vier genoemde woningtekorten, volgt eerst een recapitulatie van het in deze paragraaf besproken verdelingsschema.

Verdelingsschema provinciale richtcontingenten 1954-1956

1. De woningbehoefte ten gevolge van de natuurlijke bevolkingsgroei	106.882	
2. Wijziging van de woningbehoefte ten gevolge van migratie (incl. reserves):		
a. binnenlandse migratie	8.075	— 5.530
b. buitenlandse migratie	13.605	— 12.000
3. Krotopruijing en sanering (incl. reserve):		113.352
Totaal		60.648
4. Restant voor inlopen woningtekort		174.000
Totale provinciale richtcontingenten 1954-1956		174.000

Wij zullen er van afzien voor de categorieën 1, 2 en 3 de verdeling over iedere provincie afzonderlijk te vermelden, hoewel het op zichzelf wel interessant zou zijn deze verdeling aan een nadere beschouwing te onderwerpen. Alleen op punt vier zullen wij nader ingaan.

Het woningtekort op 1 Januari 1953.

Zoals reeds is opgemerkt zijn in de periode 1954-1956 voor het inlopen van de provinciale woningtekorten 60.648 woningen beschikbaar gesteld, die volgens een progressief verdelingsbeginsel over de provincies zijn verdeeld. Grondslag voor deze verdeling vormden de gemeentelijke woningtekorten op 1 Januari 1953. De toewijzing is nu zo geschied, dat rekening houdende met de bouwcapaciteit in de gebieden, waar de gemeenten met de grootste tekorten zijn gelegen, deze gemeenten ongeveer 46 pCt van hun tekort zullen kunnen inlopen. Dit percentage daalt geleidelijk tot 13 voor gemeenten met de kleinste tekorten. De provinciale contingenten tot het inlopen van het tekort zijn berekend door de gemeentelijke tekortcijfers op te tellen. Op deze wijze hoopt men de bestaande gemeentelijke tekortverschillen te verminderen, vooropgesteld althans dat Gedeputeerde Staten van elke provincie deze werkwijze ook volgen, wat inderdaad het geval blijkt te zijn.

In het jaarverslag over 1953 van de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting, waaraan wij het bovenstaande ontleen, worden echter geen cijfers vermeld, die de grootte van de provinciale woningtekorten op 1 Januari 1953 aangeven. Alleen worden woningtekortpercentages gegeven van gemeentegroepen, onderscheiden naar inwonertal, waarbij echter geen verdeling is gemaakt naar provincies, waarin deze gemeenten zijn gelegen. In het jaarverslag over 1952 wordt laatstgenoemde indeling echter wel gemaakt per 1 Januari 1953. Het

betreft hier echter ook verhoudingscijfers (woningtekorten in procenten van de woningbehoeften), terwijl provinciale cijfers in laatstgenoemd jaarverslag eveneens ontbreken.

Om toch een idee te krijgen van de grootte van de provinciale woningtekorten op 1 Januari 1953 zijn door ons enkele berekeningen gemaakt. Bij deze berekeningen hanteren wij een drietal begrippen, dat in de bestaande literatuur omtrent woningbehoefte en woningtekort reeds bekendheid heeft verworven, nl. de begrippen reële en theoretische woningbehoefte en woningbehoeftequotiënt¹⁾.

De reële woningbehoefte wordt vastgesteld door als maatstaf te nemen norm I, die door het Centraal Bureau voor de Statistiek in zijn publicatie Woning- en Gezinstelling 31 Mei 1947 is gehanteerd. Volgens deze norm wordt de maximumbehoefte bepaald door alle getelde huishoudingen te verminderen met:

1. de in woningen inwonende huishoudingen van één persoon (de zgn. kamerbewoners);
2. de huishoudingen van één persoon in andere bewoonde ruimten;
3. de huishoudens van hotelhouders in hotels.

Deze aldus bepaalde reële woningbehoefte zal worden gesteld tegenover de woningvoorraad, waarna het woningtekort resulteert²⁾.

Onder de theoretische woningbehoefte wordt verstaan de woningbehoefte van het aantal niet ongehuwde vrouwen van 20 jaar en ouder. Het betreft hier de volgende categorieën vrouwen: gehuwd, gescheiden van tafel en bed, gescheiden van echt, weduwstaat en burgerlijke staat onbekend.

Het woningbehoeftequotiënt is nu het getal, dat het verband weergeeft tussen de theoretische woningbehoefte en de reële woningbehoefte.

Het voordeel van het hanteren van de begrippen theoretische woningbehoefte en woningbehoeftequotiënt is, dat de reële woningbehoefte, welke alleen op grond van uitkomsten van de Woning- en Gezinstelling van 31 Mei 1947 nauwkeurig is vast te stellen, nu ook op andere tijdstippen kan worden bepaald. De theoretische woningbehoefte is nl. bij aanwezigheid van voldoende statistisch materiaal gemakkelijk te berekenen, waarna door gebruikmaking van het woningbehoeftequotiënt de reële woningbehoefte kan worden bepaald.

De praktische uitwerking van de hier gegeven gedachten-gang is nu als volgt geschied.

Allereerst is met behulp van de uitkomsten van de Volkstelling en de Woning- en Gezinstelling van 31 Mei 1947 de reële en de theoretische

woningbehoefte voor iedere provincie en voor Nederland als geheel bepaald, waarna het woningbehoeftequotiënt, eveneens per provincie en voor Nederland als geheel, kan worden berekend door de theoretische woningbehoefte op de reële woningbehoefte te delen.

Het berekenen van de theoretische woningbehoefte op 1 Januari 1953 levert echter moeilijkheden op, aangezien hieromtrent alleen voor Nederland cijfers beschikbaar zijn. Om deze moeilijkheid op te lossen is de volgende werkwijze gevolgd. De theoretische woningbehoefte van Nederland als geheel is voor de tijdstippen 31 Mei 1947 en 1 Januari 1953 uitgedrukt in een percentage van het totaal aantal vrouwen van 20 jaar en ouder. Deze percentages bedroegen resp. 74,7 en 77,9.

Vervolgens zijn dezelfde berekeningen opgemaakt voor elke provincie, echter alleen voor 31 Mei 1947, aangezien voor deze datum de theoretische woningbehoefte voor iedere provincie bekend is. De aldus vastgestelde provinciale percentages zijn vervolgens vermenigvuldigd met de breuk $\frac{77,9}{74,7}$, waarna de theoretische woningbehoefte voor

iedere provincie in een percentage van het aantal vrouwen van 20 jaar en ouder op 1 Januari 1953 bekend is. Deze theoretische woningbehoefte als een percentage is daarna voor iedere provincie vermenigvuldigd met het aantal vrouwen van 20 jaar en ouder op 1 Januari 1953. Aldus kon de theoretische woningbehoefte uitgedrukt in een absoluut getal per provincie worden vastgesteld³⁾.

Bovenstaande werkwijze houdt in dat is verondersteld, dat de theoretische woningbehoefte van elke provincie evenredig met het landelijke cijfer is toegenomen. Impliciet wordt hiermee verondersteld, dat er geen regionale verscheidenheid bestaat wat betreft sterftekansen en huwelijksfrequentie. Dit is natuurlijk niet het geval. Men kan echter wel aannemen, dat de stijging van de huwelijksfrequentie, die zich in de na-oorlogse jaren alom in ons land voordeed, de theoretische woningbehoefte van elke provincie heeft doen stijgen. Bovendien gelden de berekeningen slechts voor een tijdvak van ongeveer 5½ jaar, zodat redelijkerwijze valt te verwachten, dat de toegepaste berekeningswijze tot resultaten voert, die weinig van de werkelijkheid afwijken.

Nu de theoretische woningbehoefte van iedere provincie op 1 Januari 1953 bekend is, kan door middel van het voor iedere provincie gevonden woningbehoeftequotiënt van 31 Mei 1947 per provincie de reële woningbehoefte op 1 Januari 1953 worden vastgesteld. In tabel I zijn de resultaten van de berekeningen vermeld.

¹⁾ Zie de artikelenreeks „Prognose-studies van de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting” in het Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw van Juli-Augustus 1951, November 1951 en April 1952.

²⁾ Met de invloed van de reserve voor verhuizingen is door ons bij het bepalen van de reële woningbehoefte geen rekening gehouden.

³⁾ Alleen voor de provincies Gelderland, Zuid-Holland, Noord-Brabant en Limburg zijn geen cijfers per 1 Januari 1953 omtrent het totaal aantal vrouwen van 20 jaar en ouder beschikbaar. Bij de berekeningen voor deze provincies is de methode enigszins gewijzigd, in die zin, dat de theoretische woningbehoefte is betrokken op het totaal aantal vrouwen.

TABEL I.

Theoretische en reële woningbehoefte op 31 Mei 1947 en 1 Januari 1953

Provincie	31 Mei 1947			1 Januari 1953		
	Theoretische woningbehoefte	Reële woningbehoefte	Woningbehoeftequotiënt	Theoretische woningbehoefte	Woningbehoeftequotiënt 31/5/1947	Reële woningbehoefte
Groningen	115.647	119.087	1,0297	125.832	1,0297	129.569
Friesland	113.309	118.500	1,0458	121.853	1,0458	127.434
Drente	63.364	63.247	0,9982	72.364	0,9982	72.234
Overijssel	149.055	151.024	1,0132	172.110	1,0132	174.382
Gelderland	237.209	240.346	1,0132	274.892	1,0132	278.521
Utrecht	133.750	136.702	1,0221	151.534	1,0221	154.883
Noord-Holland	472.403	485.822	1,0284	530.893	1,0284	545.970
Zuid-Holland	587.888	601.147	1,0226	669.897	1,0226	685.037
Zeeland	67.052	70.448	1,0506	74.159	1,0506	77.911
Noord-Brabant	234.187	242.548	1,0357	272.700	1,0357	282.435
Limburg	140.597	142.324	1,0123	166.820	1,0123	168.872
Nederland	2.285.470	2.371.579	1,0377	2.600.856	1,0377	2.698.908

TABEL II.

Berekende woningtekorten op 31 Mei 1947 en 1 Januari 1953

Provincie	Reële woningbehoefte		Huurrechtelijke woningvoorraad		Woningtekort		Woningtekort in pCt van de woningbehoefte	
	31/5/1947	1/1/1953	31/5/1947	1/1/1953	31/5/1947	1/1/1953	31/5/47	1/1/53
Groningen	119.087	129.569	109.447	119.834	9.640	9.735	8,1	7,5
Friesland	118.500	127.434	111.821	120.099	6.679	7.335	5,6	5,8
Drente	63.247	72.234	54.339	62.872	8.908	9.362	14,1	13,0
Overijssel	151.024	174.382	132.685	151.466	18.339	22.916	12,1	13,1
Gelderland	240.346	278.521	207.307	240.210	33.039	38.311	13,7	13,8
Utrecht	136.702	154.883	121.608	134.594	15.094	20.289	11,0	13,1
Noord-Holland	485.822	545.970	448.309	485.158	37.513	60.812	7,7	11,1
Zuid-Holland	601.147	685.037	541.379	596.270	59.768	88.767	9,9	13,0
Zeeland	70.448	77.911	65.175	75.423	5.273	2.488	7,5	3,2
Noord-Brabant	242.548	282.435	210.043	247.252	32.505	35.183	13,4	12,5
Limburg	142.324	168.872	117.203	144.133	25.121	24.739	17,6	14,6
Nederland	2.371.579	2.698.908	2.119.693	2.380.062	251.886	318.846	10,6	11,8

In tabel II zijn de in tabel I gevonden reële woningbehoeftecijfers op 31 Mei 1947 en 1 Januari 1953 verminderd met de cijfers betreffende de huurrechtelijke woningvoorraad op beide tijdstippen. De aldus gevonden woningtekorten zijn vervolgens uitgedrukt in een percentage van de woningbehoefte.

Uit tabel II blijkt, dat de woningtekorten op 1 Januari 1953 ten opzichte van de volkstellingsdatum 31 Mei 1947 slechts in enkele provincies en dit zijn nog de kleinste provincies, zijn afgenomen. De woningtekorten in de drie Westelijke provincies en in Overijssel blijken zelfs aanzienlijk gestegen te zijn, ondanks de intensieve woningbouw in de na-oorlogse jaren. Het tekort voor Nederland als geheel is eveneens, zowel absoluut als procentueel, gestegen.

In het voorgaande is reeds door ons opgemerkt, dat geen cijfers gepubliceerd zijn betreffende de provinciale woningtekorten op 1 Januari 1953. In het jaarverslag over 1951 van de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting worden echter wel woningtekortpercentages vermeld, betrekking hebbend op 31 Mei 1947, 1 Januari 1950 en 1 Januari 1952. De percentages voor 31 Mei 1947 en 1 Januari 1952 zullen in de volgende tabel worden vergeleken met de door ons berekende cijfers. Vooraf volgen echter eerst enkele opmerkingen.

In bovengenoemd jaarverslag wordt medegedeeld, dat de toeneming van de woningbehoefte groter is geweest dan de tot dan toe gepubliceerde uitkomsten van de becijferingen aangeven en wel op grond van het feit van de abnormaal hoge huwelijksfrequentie in de na-oorlogse jaren en voor een ander deel, doordat in 1950 de migratiebeweging van en naar Indonesië resulteerde in een vestigingsoverschot van ongeveer 20.000 personen. Er wordt vervolgens in medegedeeld, dat de berekende tekortcijfers voor Nederland als geheel dienen te worden verhoogd met 0,2 pCt op 31 Mei en met 1,5 pCt per 1 Januari 1952. Hoewel niet wordt vermeld, of deze percentages ook voor de provincies gelden, hebben wij de cijfers van de Centrale Directie per 1 Januari 1952 verhoogd met 1,5 pCt.

TABEL III.

Woningtekorten in procenten van de woningbehoeften

Provincie	Centrale Directie		Door ons berekend	
	31/5/1947	1 Januari 1952 gecorrigeerd	31/5/1947	1 Januari 1953
Groningen	8,1	5,3	8,1	7,5
Friesland	5,7	3,6	5,6	5,8
Drente	14,1	9,0	14,1	13,0
Overijssel	12,6	12,1	12,1	13,1
Gelderland	13,8	11,9	13,7	13,8
Utrecht	11,1	12,5	11,0	13,1
Noord-Holland	7,6	9,6	7,7	11,1
Zuid-Holland	10,0	11,2	9,9	13,0
Zeeland	7,5	1,5	7,5	3,2
Noord-Brabant	13,4	10,8	13,4	12,5
Limburg	17,7	13,3	17,6	14,6
Nederland	10,6	10,3	10,6	11,8

De woningtekortpercentages op 31 Mei 1947 blijken overeen te stemmen. Dit ligt voor de hand, aangezien de op dit tijdstip berekende woningtekorten in beide gevallen direct zijn berekend uit de uitkomsten van de Woning- en Gezinstelling. Bij vergelijking van de door de Centrale Directie gepubliceerde cijfers per 1 Januari 1952 met de door ons berekende per 1 Januari 1953 blijken laatstgenoemde aanzienlijk hoger te zijn. Bij de interpretatie van de cijfers dient men bovendien nog te bedenken, dat die van de Centrale Directie betrekking hebben op een één jaar vroeger tijdstip. Gezien het feit, dat in het jaar 1952 het respectabele aantal van 56.569 woningen is gereed gekomen, welk aantal reeds in onze tekortpercentages is verdisconteerd, is het duidelijk, dat de door ons berekende woningtekorten aanzienlijk groter zijn dan de door de Centrale Directie berekende.

Vraagt men naar de oorzaak van deze afwijkingen, dan kan geantwoord worden, dat de gevolgde methoden van berekening hiervoor verantwoordelijk zijn. Dit geldt met name voor de berekening van de woningbehoefte na 31 Mei 1947.

De woningbehoefte per 1 Januari 1952 is door de Centrale Directie bepaald door uit te gaan van de constante gemiddelde gezinsgrootte van 31 Mei 1947. Door deze werkwijze te volgen wordt echter onvoldoende rekening gehouden met de optredende gezinsverdunding, die is opgetreden o.a. ten gevolge van de abnormaal hoge huwelijksfrequentie in de na-oorlogse jaren.

De Centrale Directie erkent het bezwaar, dat aldus aan deze werkwijze kleeft, hetgeen moge blijken uit de correcties, die in het jaarverslag over 1951 zijn gemaakt en die door ons ook op de cijfers van de Centrale Directie in tabel III zijn toegepast. Ondanks deze correcties bleken de door ons berekende tekortpercentages nog hoger te liggen.

Overigens kan men niet aan de indruk ontkomen, dat bij de berekening van de woningbehoefte na 31 Mei 1947 door de adviserende instanties op twee gedachten wordt gehinkt, hetgeen blijkt uit de beschouwingen, die ten aanzien van de verdeling van de provinciale richtcontingenten over de periode 1954-1956 in het jaarverslag over 1953 van de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting worden gegeven. Wanneer namelijk wordt gesproken over de verdeling van het woningcontingent van 60.648 woningen tot het inlopen van het tekort, dan wordt voor de berekening van deze tekortcijfers verwezen naar het jaarverslag over 1952, waarin een uiteenzetting wordt gegeven van de reeds door ons genoemde door de Centrale Directie gevolgde methode van berekening.

Bij de bepaling van de toeneming van de provinciale woningbehoefte door natuurlijke bevolkingsgroei in de periode 1 Januari 1954-1 Januari 1957 echter blijkt een andere methode te zijn gevolgd en wel een methode, die

analoog is aan de door ons gevolgde. Waarom deze tweeslachtigheid? De woningtekorten hadden toch ook met laatstgenoemde methode kunnen worden berekend? Men zou in ieder geval het voordeel gehad hebben te werken met vaststaande cijfers.

Consequenties ten aanzien van de woningtekorten.

Het is duidelijk, dat het uitgetrokken contingent van 60.648 woningen voor het inhalen van het woningtekort totaal onvoldoende zal zijn om dit tekort in aanzienlijke mate op te heffen. Dit blijkt uit tabel IV, waar de door ons berekende absolute provinciale woningtekorten per 1 Januari 1953 verminderd zijn met de aan elke provincie toegewezen contingenten voor de periode 1954-1956.

TABEL IV.

Provincie	Absoluut woningtekort op 1 Januari 1953	In te lopen woningtekort 1 Januari 1954 tot 1 Jan. 1957	Resterend woningtekort	Kolom 3 in pCt van kolom 2
Groningen	9.735	768	8.967	7,9
Friesland	7.335	432	6.903	5,9
Drente	9.362	1.360	8.002	14,5
Overijssel	22.916	4.107	18.809	17,9
Gelderland	38.311	7.561	30.750	19,8
Utrecht	20.289	4.694	15.595	23,1
Noord-Holland	60.812	12.166	48.646	20,0
Zuid-Holland	88.767	16.993	71.774	19,1
Zeeland	2.488	163	2.325	6,5
Noord-Brabant	35.183	6.246	28.937	17,7
Limburg	24.739	6.158	18.581	24,9
Nederland	318.846	60.648	258.198	19,0

Uit de laatste kolom in bovenstaande tabel blijkt, dat de toewijzing van de provinciale contingenten zodanig is geschied, dat de provincies met de grootste tekorten het snelst hun tekort kunnen inlopen. Niettemin blijft het twijfelachtig, of het woningtekort inderdaad omstreeks 1960 zal zijn opgeheven, zoals van vele zijden wordt beweerd. Wanneer men er in zal slagen voor de toekomst driejaarlijks ruim 60.000 woningen te bouwen ter voorziening in het woningtekort, dan zal het voor Nederland als geheel na 1 Januari 1957 nog ongeveer twaalf jaar duren, alvorens het woningtekort zal zijn opgeheven. Hoe de situatie voor elke provincie dan zal zijn hangt af van de toekomstige verdelingsmaatstaf van het landelijk beschikbaar aantal woningen over de provincies.

De vraag rijst in dit verband, of de opheffing van het woningtekort wel voldoende aandacht heeft bij de verdelende instanties. Er is reeds door ons opgemerkt, dat het toegewezen aantal van 60.648 woningen beschouwd is als een restpost, nadat uit anderen hoofde reeds beslag is gelegd op een zeer groot aantal van het voor verdeling beschikbare totale contingent van 174.000 woningen. De restpost van 60.648 woningen vormt slechts rond 35 pCt van bovengenoemd totale contingent. Men krijgt de indruk, dat het tekortbeginsel bij de verdeling te weinig aandacht heeft, zodat het gevaar dreigt, dat de woningtekorten te lang blijven slepen en de grote verschil-

len in de woningtekorten zullen worden gecontinueerd. Dit bezwaar wordt heel sprekend wanneer men nagaat op welke wijze de toewijzingen uit de migratiereserve worden toegekend. Vestigingsoverschotten in gemeenten zullen namelijk gehonoreerd worden met extra toewijzingen uit de migratiereserve. Op gemeenten, die een vertreksaldo hebben, zal een korting worden toegepast. Wat ligt dan meer voor de hand, dan dat de gemeenten zullen trachten tot een vestigingsoverschot te komen door bij de toewijzing van voltooide woningen voorrang te geven aan van elders komende gezinnen, met voorbijgaan van de gezinnen, die reeds in de gemeente woonachtig zijn.

Samenvatting en conclusies.

In het voorgaande is allereerst een uiteenzetting gegeven van de vaststelling van de provinciale richtcontingenten. Het bleek, dat in de periode 1954-1956 circa $\frac{1}{3}$ van het voorziene woningbouwvolume zal dienen ter inhaling van het woningtekort. De omvang van dit woningtekort werd aan een nader onderzoek onderworpen. Hierbij bleek, dat het landelijk woningtekort in procenten van de woningbehoefte in de periode 1947-1953 een toeneming vertoont, terwijl de Centrale Directie van de Wederopbouw en de Volkshuisvesting over de periode 1947-1952 een afnemend constateert.

Uit onze berekeningen blijkt dat, indien ook in de toekomst driejaarlijks ruim 60.000 woningen ter voorziening in het woningtekort zullen worden gebouwd, dit woningtekort eerst in 1969 voor geheel Nederland zal zijn opgeheven. De vraag rijst dan, of het niet juister is, met het oog op het voortduren van het woningtekort en het continueren van de grote verschillen in de woningtekorten tussen de provincies, het aantal woningen beschikbaar voor het bestrijden van het woningtekort op te voeren. Voor de provincies met de grote woningtekorten is dit een belangrijke zaak.

De geconstateerde verschillen in de berekende woningtekorten zijn in hoofdzaak terug te voeren tot de afwijkende methoden, die bij de berekeningen zijn gehanteerd. Dit probleem is niet nieuw. Ingewijden in de literatuur omtrent de woningstatistiek weten, dat er de laatste jaren veel gediscussieerd wordt over het vinden van een zo objectief mogelijke berekeningsmethode.

Op de achtergrond van deze strijd ligt echter de alom gevoelde behoefte aan beter statistisch materiaal, welk materiaal echter voornamelijk beschikbaar kan komen door het opnieuw uitvoeren van een Woning- en Gezinstelling. De vooruitzichten dienaangaande zijn gunstig. Bij de mondelinge behandeling door de Eerste Kamer van de begroting van Wederopbouw en Volkshuisvesting in het voorjaar is door de Minister medegedeeld, dat er overleg gaande is met het Centraal Bureau voor de Statistiek omtrent de organisatie van een nieuwe Woning- en Gezinstelling.

N.E.I.

Drs W. C. KROFT.

Statistische conjunctuurdocumentatie voor de Verenigde Staten van Amerika

Reeds enige jaren wordt door het Nederlandsch Economisch Instituut ten behoeve van een aantal Nederlandse ondernemingen een statistische conjunctuurdocumentatie voor de Verenigde Staten verzorgd, waarin per kwartaal een prognose wordt gemaakt van de Amerikaanse conjunctuur in het komende jaar. In dit artikel zal iets over deze onderzoeken worden medegedeeld.

Uiteenzetting van de gebruikte methode.

De conjunctuurbeweging kan worden gezien als een beurtelings uitzetten en inkrimpen van de totale waarde van de geproduceerde goederen en diensten, het zgn. bruto nationaal product. Een kwantitatieve prognose van de conjunctuur komt daarom in feite neer op een

berekening van de omvang van het toekomstige bruto nationaal product.

Dit bruto nationaal product wordt ten dele geconsumeerd (zowel door particulieren als door de Overheid), voor een ander deel geïnvesteerd, resp. geherinvesteerd (wederom door particulieren en Overheid beide) en voor het overige deel geëxporteerd. Een deel van de totale consumptie, netto- en herinvesteringen geschiedt daarentegen met behulp van geïmporteerde goederen en diensten.

We kunnen daarom het bruto nationaal product in de volgende bestanddelen onderverdelen:

- a. de totale particuliere consumptie;
- b. de totale particuliere netto-investeringen;
- c. de totale particuliere herinvesteringen;
- d. de totale overheidsuitgaven voor consumptie, netto- en herinvesteringen;
- e. het saldo van de betalingsbalans (+ of -).

De berekening van het toekomstige bruto nationaal product kan nu echter niet geschieden door de toekomstige waarde van elk van de bovengenoemde grootheden afzonderlijk te bepalen en deze daarna te sommeren. Een deel dezer grootheden, t.w. de particuliere consumptie, de particuliere netto-investeringen, alsmede het bruto nationaal product zelve, bewegen zich nl. niet onafhankelijk van elkaar, doch oefenen een wisselwerking op elkaar uit. De relaties tussen deze grootheden en het bruto nationaal product worden daarom uitgedrukt in een stelsel van vergelijkingen. Deze relaties, welke met behulp van de methode der multiple correlatierekening over de periode 1929 t/m 1950 zijn getoetst, zijn de volgende.

(1). De omvang van de particuliere netto-investeringen hangt o.a. af van de omvang van de totale productie in het jaar waarin de investering plaatsvindt en van de productie in het voorafgaande jaar. Er is hier dus sprake van een vertraagde invloed van de productie-omvang op de omvang der investeringen. Voorts worden de investeringen afgeremd door de geaccumuleerde kapitaalvoorraad of wel de som der netto-investeringen in de voorafgaande jaren.

De invloed van deze factor spreekt het duidelijkst voor de voorraden: bij een gelijkblijvende productie-omvang zal de neiging tot voorraadvorming kleiner zijn, naarmate de voorraden zelf groter zijn.

Het bestaan van deze investeringsrelatie stelt ons in staat de omvang van de particuliere investeringen te

(Advertentie)

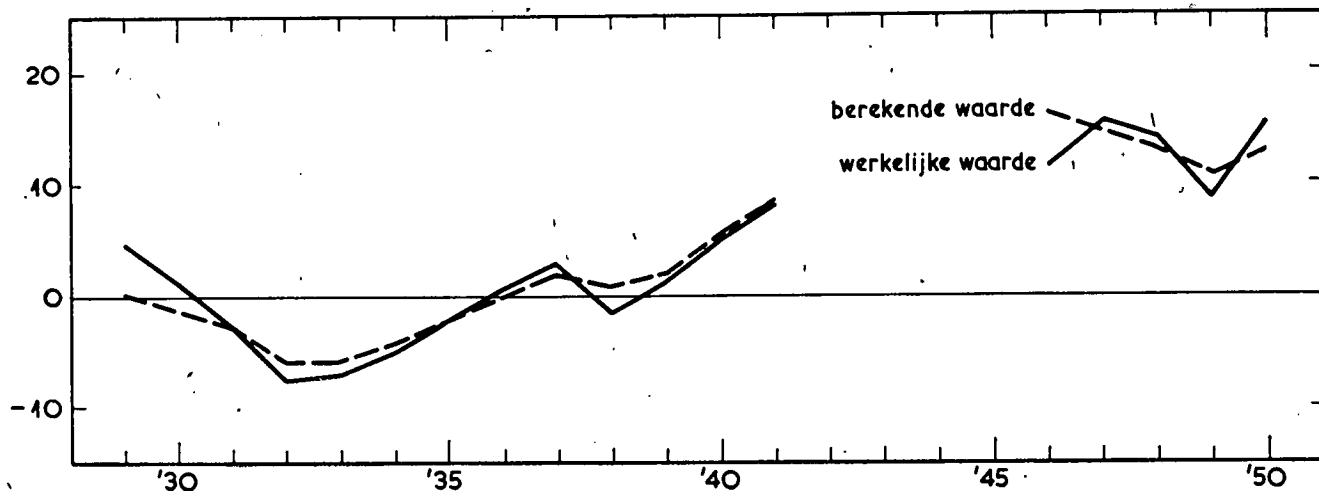
berekenen uit de omvang van het bruto nationaal product in het jaar waarin de investering plaatsvindt, het nationaal product in het voorafgaande jaar en de geaccumuleerde kapitaalvoorraad. In grafiek 1 is het verloop van de op grond van deze relatie berekende particuliere netto-investeringen met het verloop van de werkelijke particuliere netto-investeringen over de periode 1929 t/m 1950 — met-weglating van de oorlogsjaren — vergeleken.

(2). De omvang van de particuliere consumptie wordt bepaald door de hoogte van het inkomen alsmede door het hoogste inkomen in de vijf voorafgaande jaren genoten. Door deze laatste factor kunnen we de invloed meten van de traagheid waarmee de consument zijn uitgaven aan een gedaald inkomen aanpast. Inmiddels is in deze relatie het inkomen telkens vervangen door het bruto nationaal product. Dit vereenvoudigt het vergelijkingstelsel nl. aanmerkelijk, terwijl er een zo hoge correlatie bestaat tussen inkomen en nationaal product, dat deze vereenvoudiging ons geoorloofd voorkomt.

Het bestaan van deze consumptierelatie stelt ons in

GRAFIEK 1.

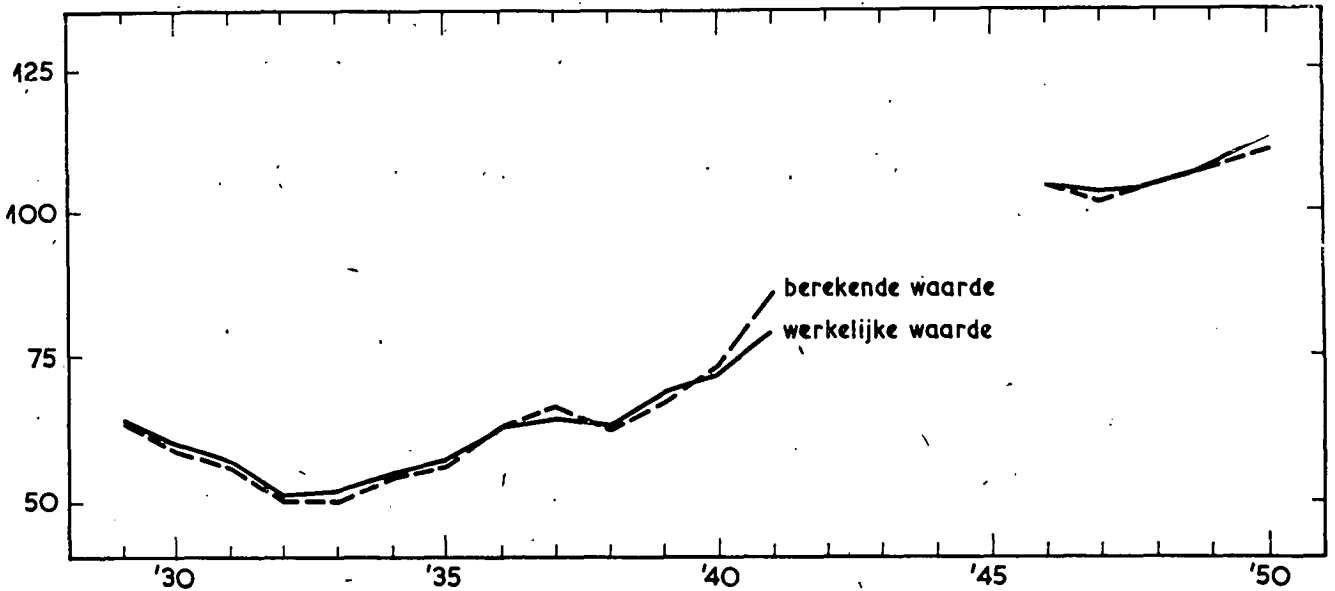
De particuliere netto-investeringen
(in miljarden dollars van 1940)

GRAFIEK 2.

De particuliere consumptie

(in milliarden dollars van 1940)

staat de omvang van de particuliere consumptie te berekenen uit de omvang van het bruto nationaal product in het jaar waarin de consumptie plaatsvindt en het hoogste bruto nationaal product van de voorafgaande vijf jaren.

In grafiek 2 is het verloop van de op grond van deze relatie berekende particuliere consumptie met het verloop van de werkelijke particuliere consumptie over bovengenoemde periode vergeleken, wederom met weglating van de oorlogsjaren.

(3). Ten slotte wordt het bruto nationaal product zelve gevormd door de som van de particuliere netto-investeringen en de particuliere consumptie, alsmede van de herinvesteringen, de overheidsuitgaven en het saldo van de betalingsbalans.

Het bestaan van bovengenoemde drie relaties tezamen, maakt het nu mogelijk elk jaar de omvang van het bruto nationaal product in het volgende jaar te berekenen uit de volgende grootheden: de omvang van het bruto nationaal product in het afgelopen jaar, het hoogste bruto nationaal product van de voorafgaande vijf jaren, de huidige kapitaalvoorraad en de in het volgende jaar te verwachten omvang van herinvesteringen, overheidsuitgaven en betalingsbalanssaldo, welke laatste grootheid overigens van kwantitatief zeer geringe betekenis is.

Van deze grootheden liggen bij elke prognose uiteraard de eerstgenoemde drie exact vast. De laatstgenoemde drie dienen daarentegen te worden geraamd. De herinvesteringen vertonen echter een zo gelijkmatig verloop dat de raming hiervan binnen uiterst nauwe marges mogelijk is, terwijl van de te verwachten overheidsuitgaven op grond van de begrotingscijfers schattingen kunnen worden gemaakt.

Opgemerkt zij nog, dat een stijging van het bruto nationaal product slechts reële betekenis heeft voor zover de maximale productiecapaciteit van het land niet is bereikt. Daarna is deze stijging nog slechts nominaal en zal zich in werkelijkheid uiten in een inflatoire prijsbeweging.

Resultaten.

Te beginnen in 1951 is het over de periode 1929 t/m 1950 getoetste vergelijkingenstelsel door het Nederlandsch Economisch Instituut voor halfjaarlijkse prognoses gebruikt.

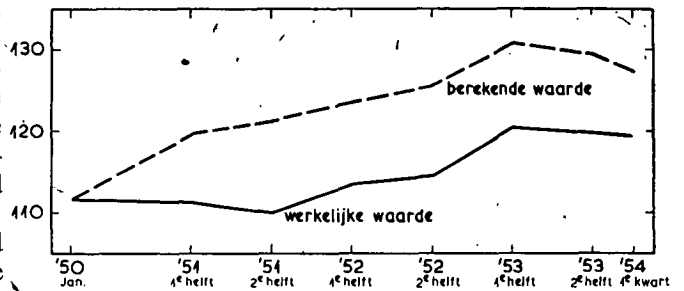
In grafiek 3a is het berekende verloop van de particuliere consumptie, in grafiek 3b dat van de particuliere netto-investeringen en in grafiek 3c dat van het bruto nationaal product vergeleken met het werkelijke verloop dezer grootheden in halfjaarlijkse cijfers over de periode 1951 t/m 1953 en over het eerste kwartaal van 1954.

De berekende cijfers van grafiek 3c geven dus de eigenlijke conjunctuurprognose weer.

GRAFIEK 3a.

De particuliere consumptie

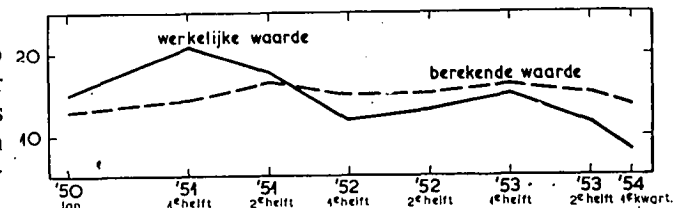
(in milliarden dollars van 1940)

GRAFIEK 3b.

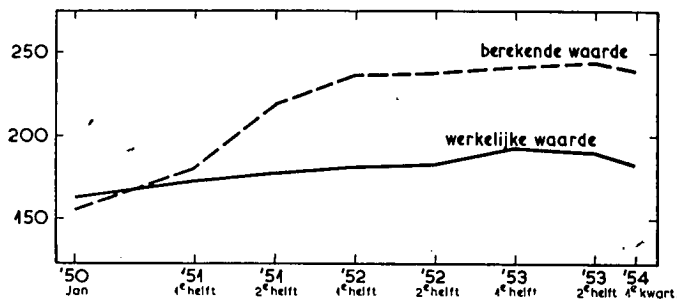
De particuliere netto-investeringen

(in milliarden dollars van 1940)

GRAFIEK 3c.

Het bruto nationaal product
(in milliarden dollars van 1940)

Uit deze laatste grafiek blijkt in de eerste plaats, dat het bruto nationaal product, conform de prognose, in de jaren 1951, 1952 en 1953 een voortdurende stijging heeft vertoond, en eind 1953 is begonnen te dalen. Er blijkt uit deze grafiek echter ook, dat de conjuncturele opeving in 1951 veel gematigder is geweest dan zij volgens de prognose had moeten zijn. Hieruit volgt, dat zich in één of meer der hierboven besproken relaties blijkbaar een autonome storing heeft voorgedaan.

Bezien we daartoe grafiek 3a. Deze laat zien, dat zich in de consumptierelatie inderdaad een dergelijke verstoring heeft voorgedaan. De particuliere consumptie is blijkbaar in 1951 plotseling bij de stijging van het bruto nationaal product ten achter gebleven, en heeft zich sindsdien constant bewogen op een niveau, ca \$ 10 mrd beneden het „normale” gelegen. Dit merkwaardige verschijnsel van een plotselinge, eenmalige verlaging van de consumptiegeneigdheid, ofwel verhoging van de spaarneiging in de Verenigde Staten, hetwelk onder Amerikaanse economisten sterk de aandacht heeft getrokken, heeft nog steeds geen bevredigende verklaring gevonden. Daar dit verschijnsel samenviel met een enorme expansie der overheidsuitgaven (als gevolg van de Koreaanse oorlog) heeft het evenwel een zegenrijke werking op de Amerikaanse economie uitgeoefend.

Wanneer gelijktijdig met de enorme stijging der overheidsuitgaven niet deze opmerkelijke vergroting van de spaarneiging van particulieren, zou zijn opgetreden, zouden de Verenigde Staten onvermijdelijk in een aanzienlijke inflatie zijn gestort, zoals wordt geïllustreerd in grafiek 3c door de berekende waarden van het bruto nationaal product, welke aanmerkelijk boven de maximale productiecapaciteit van het land liggen ¹⁾.

¹⁾ Het voert ons te ver om binnen het kader van dit artikel uiteen te zetten hoe deze maximale waarde van het bruto nationaal product is berekend.

HANDEL-MAATSCHAPPIJ

H. Albert de Bary & Co. N.V.

HERENGRACHT 450 · AMSTERDAM

Internationaal handelscontact

Financiering van de buitenlandse handel

(Advertentie)

Bezien we ten slotte grafiek 3b. Uit deze grafiek blijkt, dat ook in de investeringsrelatie in 1951 een autonome verstoring is opgetreden en wel in deze zin, dat in de eerste helft van dat jaar de werkelijke netto-investeringen de berekende waarde daarvan aanmerkelijk overschreden. Deze afwijking, welke geheel aan de voorraadverandering is toe te schrijven, heeft tweërlei oorzaak.

In de eerste plaats heeft door de hierboven besproken plotseling afgenomen consumptiebereiding van particulieren een „onvrijwillige” voorraadvermindering bij de handel plaatsgehad. Deze voorraden zijn daarna weer geleidelijk geliquideerd; vandaar dat in 1952 de berekende waarde van de netto-investeringen beneden de werkelijke lag.

In de tweede plaats heeft in verband met het uitbreken van het Koreaanse conflict een, ten dele speculatieve, aanzienlijke voorraadvermindering plaatsgevonden door dat deel van het bedrijfsleven, hetwelk mede voor de defensie noodzakelijke artikelen produceerde.

Nu tegen het einde van 1953 en in begin 1954 de defensie-inspanning — wellicht tijdelijk — begint af te nemen, begint ook van deze voorraden een liquidatie op te treden, hetgeen zich wederom weerspiegelt in een afwijking in grafiek 3b tussen berekende en werkelijke waarde der netto-investeringen.

Het gebruik dat van de formules wordt gemaakt is derhalve, zoals hierboven reeds bleek, aldus dat zij aan de ene kant de prognose opleveren en aan de andere kant de mogelijkheid om afwijkingen tussen prognose en werkelijkheid te „localiseren”. Dat wil zeggen dat kan worden vastgesteld in welke van de vergelijkende afwijkingen optreden. Daaruit kan worden afgeleid of de oorzaken van de afwijkingen gelegen zijn in de sfeer der particuliere consumptie, der investeringen of der overheidsuitgaven.

N. E. I.

R. IWEMA.

Het N.E.I. en de gemeente

Het is geen toeval, dat juist na de oorlog door de gemeentebesturen een dringende behoefte werd gevoeld aan sociaal-economische voorlichting ter fundering van het gemeentelijk beleid. Dat hierbij een rol speelde de vernieuwing van vele gemeentebesturen, waardoor een zekere onwil ontstond om op traditionele wijze beslissingen te nemen, is wel waarschijnlijk. De belangrijkste factor was echter, dat onmiddellijk na de oorlog een zeer grote verantwoordelijkheid op de gemeentebesturen kwam te rusten. Er moesten huizen worden gebouwd, scholen en winkels en wel in zulk een omvang, dat in vele gemeenten een stad zou verrijzen naast de bestaande. Men besepte, dat de bouwwerken door enkele generaties zouden worden

gebruikt en het stratenplan van een nieuwe wijk zelfs door vele generaties. Onder de druk van de na-oorlogse omstandigheden konden beslissingen niet worden uitgesteld. Mocht men wel eens twijfelen aan de juistheid van een gevallen besluit, dan troostte men zich met de gedachte dat elke gereed gekomen woning gedurende vele jaren in een dringende behoefte zou voorzien. Maar steeds pijnlijker drong zich de vraag op, of de genomen beslissingen in het licht van een wat verdere toekomst verantwoord waren. Bouwde men wel woningen in de juiste huurklasse en op de juiste plaats? Hoeveel scholen en winkels behoren er te komen en waar? Wat was de optimale grootte van het industrieterrein? Welke uit-

breiding moest men geven aan bestaande bedrijven en diensten? Om maar enkele vragen te noemen.

De grote gemeenten beschikten over eigen deskundigen om tot een zo verantwoord mogelijke fundering van de beslissingen te komen. In de middelgrote gemeenten beschikte men niet over eigen deskundigen, terwijl de meeste hoofdamttenaren, hoe voortreffelijk ook geschoold in bestuurstechniek, niet in staat waren de economische problematiek te onderkennen. Het is begrijpelijk, dat verschillende gemeentebesturen van dergelijke gemeenten daarom poogden deze adviezen te krijgen van bestaande instituten.

Het N.E.I. werd dan ook reeds spoedig na de oorlog met deze problemen geconfronteerd. Begin 1946 kwam reeds het contact tussen het N.E.I. en de gemeente Amersfoort tot stand, hetgeen resulteerde in een officiële opdracht in de zomer van dat jaar: „een onderzoek in te stellen naar de toekomstige economische ontwikkeling van deze gemeente”. Aan dit onderzoek heeft het gemeentebestuur veel steun gehad. En door rapporten en door besprekingen leerde het zijn bevolking beter kennen, zowel wat de bestaansbronnen als de inkomensbesteding aangaat. Het leerde de kracht en zwakte kennen van zijn stad als vestigingsplaats voor ondernemingen, het verkreeg enig inzicht in de mogelijke groei van zijn gemeente en de factoren, die deze groei bepaalden. Zowel het gemeentebestuur als de kring van hoofdamttenaren, die het beleid mede droegen, konden daardoor meer aspecten van een probleem „in het achterhoofd” houden dan vóór de samenwerking met het N.E.I. mogelijk was.

Op een conferentie van gemeentebestuurders over de waarde van het economisch onderzoekingswerk voor de gemeenten werd door een burgemeester op het gevaar gewezen, dat de economisch deskundige op de stoel van het gemeentebestuur zou gaan zitten. Dit gevaar is mij

nimmer gebleken. Het zelfstandig denken over de problemen werd door de adviezen van het N.E.I. nimmer overbodig. Integendeel! Waar vroeger wel eens „gedachteloos” werd besloten, kon men thans „offers en opbrengst” met elkaar vergelijken. Het verlangen, dat de economisch deskundige de stad in al zijn aspecten moet leren kennen, steeds aanwezig moet zijn als de „discussie” in de gemeentelijke organen hem nodig heeft, was echter niet zonder betekenis. Het N.E.I. heeft dat ook ingezien en een medewerker gedetacheerd in de verschillende gemeenten, die van de diensten van „het Instituut” gebruik maakten. M.i. een zeer gelukkige oplossing.

Het is begrijpelijk, dat uit de incidentele opdracht een blijvend contact ontstond. De prognose maakte een deskundige controle nodig. En de gevonden afwijkingen een deskundige interpretatie. Zo groeide, in samenwerking met het N.E.I., het inzicht van vele gemeentelijke functionarissen in het groeiproces van de stad en in de begrenzing van de invloed, die men hierop kon uitoefenen. En ik mag aannemen, dat bij het N.E.I. dit inzicht eveneens groeide, waardoor de research in betekenis nog toenam. Verschillende gemeenten volgden het voorbeeld van Amersfoort, hetgeen nieuwe mogelijkheden bood. Het N.E.I. kon zich verder op de gemeenten specialiseren, maar wat nog belangrijker was, het kon de gegevens van de verschillende gemeenten „normeren”. Hierdoor werd een „vergelijking” van gemeenten mogelijk, waardoor de blik van de bestuurder op zijn gemeente nog aanzienlijk werd verscherpt. Daarom hoop ik, dat nog vele gemeenten de weg naar „het Instituut” mogen vinden. Niet omdat de economie het laatste woord behoort te hebben bij het beleid, dat door onze vertegenwoordigende lichamen wordt gevoerd, maar omdat het kennen van zoveel mogelijk aspecten van een probleem pas een juiste afweging van belangen mogelijk maakt.

Voorburg.

J. KOOPMAN.

Het spaarverloop bij spaarbank- en levensverzekeringsbedrijf

De onlangs verschenen publicatie van het C.B.S. betreffende de Statistiek der Spaarbanken in 1952 geeft een overzichtelijk en samenvattend beeld van de gang van zaken bij de verschillende soorten instellingen, die het publiek de gelegenheid bieden aan het zgn. spaarbanksparen deel te nemen. Het aantal dier instellingen is niet gering. Behalve de Rijkspostspaarbank, die uiteraard enig in zijn soort is, telt ons land nog 266 bijzondere of algemene spaarbanken en 1.326 boerenleenbanken. Voorts 16 spaar- en voorschotbanken, 3 personeels-spaarbanken en 22 „andere” spaarinstellingen, welke laatste groep voornamelijk bestaat uit depositobanken en een aantal coöperaties met een spaarafdeling; tezamen vormende niet minder dan 1.634 ondernemingen, die het spaarbankbedrijf uitoefenen.

Ons land telde in 1952 ruim 8 mln spaarders, die hun spaargelden voor een totaalbedrag van f 1.842 mln naar de diverse spaarbanken hebben gebracht, doch weer voor een totaal van f 1.661 mln hebben opgevraagd. De gezamenlijke besparing heeft derhalve f 181 mln bedragen, waarvan f 98 mln of 54 pCt bij de boerenleenbanken, f 62 mln of 34 pCt bij de bijzondere spaarbanken en f 11 mln of 6 pCt bij de Rijkspostspaarbank. Bij de overige instellingen resulteerde een besparing van f 11 mln.

Voor 1951 bedroeg de gezamenlijke *ontsparring* f 158

mln, zodat zich een omslag in de spaarbeweging heeft voltrokken, die aan duidelijkheid niets te wensen overlaat. De verbetering in de spaarbeweging, welke in de 2e helft van 1951 begon, heeft zich in 1952 in versterkte mate voortgezet, dank zij de aanmerkelijk gunstiger economische positie van ons land, waardoor een groter vertrouwen in de waarde van het geld ontstond.

Het saldotegoed bedroeg aan het einde van 1952 bij alle spaarinstellingen f 4.392 mln, waarin een bedrag van f 96,7 mln voor aan inleggers vergoede rente was begrepen. Met het saldotegoed bij de spaarbanken is de wiskundige reserve bij het levensverzekeringsbedrijf, dat, hoewel van oorsprong en in wezen risicodrager zijnde, ook als spaarinstituut in onze samenleving een voorname rol speelt, vergelijkbaar. De wiskundige reserve is opgebouwd uit het spaargedeelte van de door de verzekerden gestorte premieën, vermeerderd met de te vergoeden rente. De rest van de premieën is nodig ter dekking van het overlijdensrisico en ter bestrijding van de onkosten. Telkenjare wordt de wiskundige reserve verhoogd met het bedrag, waarmee de verplichtingen van de maatschappij tegenover haar verzekerden toeneemt. Zij vormt als het ware de gezamenlijke spaarpot van de verzekerden.

Blijkens het verslag van de Verzekeringskamer over 1952 bedroeg de wiskundige reserve aan het einde van dat jaar bij de 62 binnenlandse levensverzekeringmaat-

	Aantal rekeningen			Aantal rekeningen per 100 inwoners a)			Saldotegoed per rekening			Saldotegoed per 100 inwoners a)		
	1950	1951	1952	1950	1951	1952	1950	1951	1952	1950	1951	1952
Rijkspostspaarbank	3.877.363	3.970.900	4.115.461	38,0	38,4	39,4	f 352	f 327	f 325	f 13.380	f 12.563	f 12.822
Bijzondere spaarbanken ..	2.291.128	2.391.211	2.473.984	22,5	23,2	23,7	f 486	f 459	f 479	f 10.927	f 10.615	f 11.356
Boerenleenbanken	1.230.283	1.248.642	1.306.117	12,1	12,1	12,5	f 1.284	f 1.271	f 1.320	f 15.487	f 15.365	f 16.523
Totaal	7.398.774	7.610.753	7.895.562	72,5	73,8	75,6	f 549	f 523	f 538	f 39.794	f 38.543	f 40.701

a) Het aantal inwoners bedroeg per 31 December 1950, 1951 en 1952 resp. 10.200.280, 10.328.343 en 10.435.631.

Bron: C.B.S.

schappijen f 3.984 mln. Ultimo 1952 hadden de spaarbanken derhalve f 408 mln meer aan spaargelden „verzameld” dan het levensverzekeringsbedrijf. Hoe het verloop in de laatste 5 jaar is geweest, toont onderstaande tabel aan:

(in mln gulden)

Per 31 Decembër	Spaartegoed bij alle spaarinstellingen	Wiskundige reserve levensverzekeringsbedrijf	Verskil ten gunste van de spaarbanken
1948	4.104	2.781	1.323
1949	4.240	3.053	1.187
1950	4.190	3.311	879
1951	4.113	3.670	443
1952	4.392	3.984	408

Bron: C.B.S. en Verslagen Verzekeringskamer.

Men ziet uit dit overzicht, dat het verschil tussen spaartegoed enerzijds en wiskundige reserve anderzijds in een tijdsverloop van slechts 5 jaar aanzienlijk is verkleind en in 1952 nog slechts 1/3 gedeelte bedroeg van het niveau van 1948, toen het verschil nog f 1,3 mrd groot was. Door het proces van ontsparing, waarmede spaarbanken in 1950 en 1951 te kampen hadden, onderging het saldotegoed van 1949 op 1950 en van 1950 op 1951 een sterke daling, terwijl daarentegen bij het levensverzekeringsbedrijf, getuige de steeds stijgende productieresultaten, juist van een verhoogde spaaranimo sprake was, waardoor de wiskundige reserve van jaar tot jaar toenam. Nu sedert 1952 de spaarklimatologische omstandigheden zoveel gunstiger zijn geworden en aan het ontsparingsproces wel definitief een einde schijnt te zijn gekomen, wetigt dit de verwachting, dat in de hierbedoelde beide sectoren van het spaarwezen: spontaan of vrijwillig sparen via spaarbanken en contractueel of collectief sparen via

levensverzekeringsmaatschappijen, de verschillen tussen spaartegoed en wiskundige reserve in de naaste toekomst minder uiteenlopend zullen zijn dan in de laatste jaren het geval is geweest.

Dat de spaarzin, d.w.z. de geneigdheid om te sparen, zich in 1952 gunstig heeft ontwikkeld, valt niet slechts af te leiden uit de groei van het saldotegoed, doch ook uit het feit, dat het aantal spaarrekeningen (spaarbankboekjes) is toegenomen, zowel in absolute zin als per 100 inwoners. Voorts is als gevolg van de algemene besparing en het toenemend aantal rekeningen het saldotegoed per rekening en per 100 inwoners gestegen. Hoe de ontwikkeling in de laatste 3 jaar is geweest, geeft de tabel boven aan de bladzijde aan.

Voor het levensverzekeringsbedrijf gelden, met betrekking tot het aantal alleen in Nederland afgesloten polissen en de daarop gevormde wiskundige reserve, de volgende cijfers:

Jaar	Aantal polissen in Nederland tot stand gekomen	Aantal polissen per 100 inwoners	Wiskundige reserve per polis	Wiskundige reserve per 100 inwoners
1950	18.054.976	177,0	f 173	f 30.617
1951	18.494.253	179,1	f 186	f 33.313
1952	19.060.015	182,7	f 195	f 35.684

Bron: Verslagen Verzekeringskamer.

Ook in dit overzicht komt de toegenomen spaarbereidheid duidelijk tot uitdrukking. Zij vertoont, zulks in tegenstelling tot het verloop bij het spaarbank-sparen, ten opzichte van het levensverzekerings-sparen in de afgelopen jaren geen enkele inzinking, doch is bij die vorm van sparen in steeds grotere mate aan de dag getreden.

Rotterdam.

J. B. BOOIJ.

Economische kroniek van Indonesië

(2e kwartaal 1954)

De dekking van het geld.

Geen spectaculaire veranderingen; geen krasse maatregelen dit kwartaal. Wel vroeg het handhaven van de vereiste dekking van het geld alle aandacht ¹⁾.

Op 10 Mei jl. bepaalde de Monetaire Raad, dat van die datum af de banken alleen dan deviezen zouden mogen afgeven, indien de gebruikelijke documenten naast de thans benodigde handtekeningen ook het contraseign van het Deviezeninstituut zouden dragen. De repressieve contrôle op de voorheen gedecentraliseerde afgifte van deviezen is hiermede vervangen door een preventief, centraal toezicht.

De noodzaak van deze maatregel is illustratief voor de moeilijkheden die de centrale Regering heeft te overwin-

nen als zij wil zorgen dat de nacalculatie niet al te grote afwijkingen vertoont met het budget.

Invloedrijke stemmen hebben betoogd, dat handhaving van de vereiste dekking van het geld een nodeloze beperking betekent van de voor betalingen in het buitenland beschikbare middelen. De Regering heeft zich er niet door laten overtuigen. En onder de gegeven omstandigheden in Indonesië, waarschijnlijk terecht niet. Immers, indien het publiek aan het niet meer voldoen aan de dekkingsverplichting zelfstandige betekenis hecht, dan is in dat geval een dergelijk gebeuren wél relevant voor de binnenlandse waarde van de munteenheid ²⁾. Voorts zou de Regering

¹⁾ Niet het feit, of er in Indonesië inderdaad veel mensen zijn met een dogmatisch geloof in de betekenis van een bepaalde gouddekking voor het op peil houden van de waarde van de munt is hier van wezenlijk belang. Voldoende is het als „men” gelooft, dat „men” het dekkingspercentage van critische betekenis acht. Uw kroniekschrijver gelooft, dater hier velen zijn die — direct of indirect — aan het passeren van het dekkingspercentage zelfstandige betekenis toekennen. De bij velen bestaande verwachting, dat zulks binnen afzienbare tijd zal gebeuren, werpt haar schaduwen reeds vooruit.

²⁾ Op 12 Mei was de dekking gedaald tot 20,34 pCt of slechts 0,34 pCt boven het minimum. Mede als gevolg van de genomen maatregel liep deze marge op tot 1,85 pCt per 26 Mei en daalde vervolgens weer tot 0,83 pCt per 23 Juni.

van mening kunnen zijn, dat het niet meer voldoen aan de dekkingsverplichting, op dit moment minder gewenste politieke gevolgen kon hebben.

Hoe het ook zij, de Regering doet op het ogenblik haar uiterste best om het dekkingspercentage niet beneden het voorgeschreven minimum te doen komen. Dat betekent:

- voorzien in de kasbehoeften van de Overheid zonder toename in de te dekken geldhoeveelheid;
- zorgen, dat er niet meer aan dekkingsmateriaal wordt afgegeven, dan er aan dekkingsmateriaal binnen komt.

Hoewel de Regering bezuinigt waar zij zulks maar enigszins economisch, sociaal en politiek verantwoord acht³⁾, is niet aan te nemen, dat zij haar uitgaven zal kunnen drukken tot op het niveau der lopende inkomsten. Zij zal dus additionele middelen moeten vinden, die echter niet mogen leiden tot een toename van de te dekken geldcirculatie. De bankbiljettenpers kan hierin dus geen uitkomst bieden. Een staatslening zou wel bruikbaar zijn; die is dan ook reeds geruime tijd geleden aangekondigd: een vrijwillige lening van R. 300 mln. Opnieuw is verklaard, dat geen vrees behoeft te bestaan voor dwang. Ondanks enkele mededelingen over de wijze waarop de Regering de lening aantrekkelijk dacht te maken, schijnt in handelskringen nog niet alle vrees overwonnen te zijn en kiest men voor zijn liquide middelen vormen die minder kwetsbaar geacht worden dan de girale saldi, waarin men die middelen normaaliter aanhoudt. Maar... zolang de lening in het stadium van voorbereiding blijft, geeft zij nog geen verlichting in de kaszorgen van de Overheid. Daarom is de op 29 Mei jl. van kracht geworden Noodwet tot verhoging van het ten hoogste aan muntbiljetten uit te geven bedrag (van R. 175 naar R. 375 mln) van meer actuele waarde voor de Regering. Dat verhoging van de limiet hoog nodig zou zijn in verband met het tekort aan biljetten van kleine waarde, zoals de Regering in de toelichting verklaarde, maakt het financieringsaspect tot een nevenverschijnsel, dat daarom echter niet minder aange-naam voor de Regering zal zijn. Het geeft de Regering een speelruimte van R. 200 mln, een speelruimte waaraan zij grote behoefte zal gevoelen nu inmiddels haar voorschotten van de Bank Indonesia zijn opgelopen tot R. 3,42 mrd per 23 Juni; een niveau waarbij de Bank de toestemming van het Parlement behoeft om hoger te gaan⁴⁾.

Verschillende maatregelen tot verhoging der inkomsten werden in de beide vorige kronieken reeds besproken. In dit kwartaal zijn geen nieuwe bronnen van betekenis aangeboord. Wel heeft men een verstopte oude put geopend. Op 21 April jl. werd goedgekeurd het Wetsontwerp tot opvordering van bedragen die importeurs en fabrikanten ingevolge de regeringsbesluiten „Storting Meeropbrengst Importgoederen” en „ - Binnenlandse Fabrikaten” dd. 10 October 1947 hadden moeten betalen, doch tot nu toe wegens wetsgebreken niet daartoe gedwongen konden worden. Indien alles wat verschuldigd is, zou binnenkomen, dan zou deze Wet in de loop van ongeveer 2 jaar ca R. 150 mln opleveren. Er zijn echter nogal wat dubieuze debiteuren onder de 480 schuldenaren op wie deze Wet van toepassing is. Als alles zou binnen-

komen, wat ook uit anderen hoofde verschuldigd is... ja, dan zouden de kasmoeilijkheden van het moment in één slag zijn opgelost. Voorshands echter is het aantal integere en intelligente jongelui, dat na hun opleiding de diensten binnenkomt, niet of nauwelijks voldoende om het aantal integere en ervaren ambtenaren, dat de diensten vërlaat, te kunnen aanvullen.

Voorshands moet de poging door verhoging van de opcenten op sommige accijnzen, de inkomsten met ca R. 175 mln 's jaars te vermeerderen, als mislukt worden beschouwd. Het Parlement vreesde een stijging in de kosten van levensonderhoud en, was voorts tegen alle indirecte belastingen gekant, omdat die „iedereen treffen en niet alleen geselecteerde subjecten of objecten”⁵⁾. Voorts zou de Regering overwogen hebben het algemeen uitvoerrecht van 8 pCt te verhogen tot 10 of 12 pCt, doch dit plan hebben laten schieten uit vrees de export te remmen.

Buitenlands crediet is in dit verband een laatste mogelijkheid die bespreking verdient. Het is niet alleen een middel om het tekort tussen overheidsuitgaven en -inkomsten te overbruggen; daarenboven immers, biedt het de gelegenheid onevenwichtigheden op de betalingsbalans op te vangen. Of anders gezegd: ... de gelegenheid op ruimer schaal te importeren, zonder het dekkingspercentage in gevaar te brengen.

En hiermede zijn we toe aan het tweede punt, waarop de aandacht van de economische en monetaire autoriteiten dit kwartaal geconcentreerd zou zijn.

De buitenlandse credietsector.

Het dezer dagen met Frankrijk gesloten „Industrial Development Agreement” dient in dit verband het eerst genoemd te worden. Het biedt de Franse industrie de gelegenheid aan afnemers in Indonesië „op afbetaling” te leveren tot een totaal bedrag van niet minder dan fr. 12 mrd of ca R. 400 mln. Indien de tussen afnemer en leverancier te sluiten overeenkomst voldoet aan de in het accoord gestelde voorwaarden en door de bevoegde autoriteiten van de twee landen is goedgekeurd, dan zal Frankrijk zijn toestemming niet onthouden aan deze exporten op crediet. Indonesië heeft zich van zijn kant bereid verklaard in dat geval vergunning te verlenen tot import van de betrokken goederen en transfer van de eventuele initiële betaling en van de vervallen termijnen.

Een zeer interessante overeenkomst, waarover helaas niet voldoende details aan Uw kroniekschrijver bekend zijn om haar waarde op volkomen bevredigende wijze te kunnen taxeren. Op persberichten en „horen zeggen” afgaande zouden alleen onder het accoord vallen overeenkomsten:

- die betrekking hebben op de levering van duurzame productiemiddelen als installaties voor glas-, cement-, kunstmest- en chemische industrieën, voor public utility bedrijven, ziekenhuizen en laboratoria e.d. en voorts machinerieën, uitrustingsstukken e.d., benodigd voor de uitvoering van haven-, irrigatiewerken enz.;
- waarin de crediettermijn is vastgesteld in overeenstemming met de aard van de goederen, doch niet meer dan 7 jaar belooft;
- die binnen een jaar na ondertekening van het accoord worden gesloten; en
- goedgekeurd zijn door de bevoegde autoriteiten der beide landen.

In welke mate zullen afnemers in Indonesië en leveranciers in Frankrijk nu gebruik maken van de mogelijk-

³⁾ Zo is een bezuiniging op personele uitgaven nauwelijks te verwachten. Lebaran-gratificatie — in plaats van het gebruikelijke lebaran-voorschot — en belastingverlaging wijzen in omgekeerde richting. Bezuiniging op de „kapitaaldienst” lijkt het gemakkelijkst en is dan ook reeds drastisch toegepast. Helaas heeft dit in verschillende gevallen geleid tot opschorting van de werkzaamheden aan een aantal reeds grotendeels voltooide projecten (wegen, havens, bouwwerken). Voor 13 van de 18 Ministeries is zo juist de begroting 1954 bij het Parlement ingediend. De overige plus de Financiële Nota zullen ook spoedig volgen.

⁴⁾ De limiet ligt volgens art. 19 lid 2 van de Bankwet bij 30 pCt van de inkomsten der Schatkist in het jaar voorafgaande aan dat waarin verhoging van het voorschot wordt gevraagd. In 1953 zouden de inkomsten R. 11,422 mrd hebben bedragen.

⁵⁾ Zie Aneta, 8 Juli 1954.

heden, die het accoord voor hen geopend heeft? Bespiegelingen hierover dienen aandacht te schenken aan de volgende punten.

1. Welke belangstelling is er op dit moment in Indonesië voor de bovengenoemde en soortgelijke goederen.
2. In hoeverre komt Frankrijk in aanmerking als leverancier er van.

Wat die belangstelling betreft is weer een onderscheid te maken in de vraag van overheidswege tegenover die van het particuliere bedrijfsleven enerzijds en de vraag voor vervanging tegenover die voor uitbreiding anderzijds. In noot 3 hiervoor werd reeds opgemerkt, dat de bezuiniging van de Overheid, speciaal op de kapitaaldienst, reeds zover is gegaan, dat men het risico van schade op onafgemaakte projecten prefereert boven de risico's van een vergroot deficit. Het particuliere bedrijfsleven is, voor zover het voor de continuïteit in zijn productieproces afhankelijk is van de import van buitenlandse grondstoffen, bevangen door de vrees, dat het binnenkort niet meer normaal kan doorwerken. Enkele bedrijven hebben wegens grondstoffengebrek de productie reeds moeten onderbreken.

Met dit beeld voor ogen is de actuele belangstelling voor duurzame productiemiddelen bezwaarlijk hoog te schatten. Zij zal zich in hoofdzaak beperken tot de „vervangingsvraag” in het particuliere bedrijfsleven en toch relatief weinig rupiahs kostende investeringsprojecten van de Overheid.

Bezien we in hoeverre de Franse industrie als leverancier van deze goederen zou kunnen optreden, dan is volgens handelskringen de concurrentiekracht van Frankrijk zwak. Dit gezien tegen de achtergrond van de betekenis, die Frankrijk de laatste jaren had als leverancier van dergelijke goederen, zou het Uw kroniekschrijver meevallen, indien het gebruik der geboden gelegenheid de limiet van R. 400 mln voelbaar zou doen worden ⁶⁾.

Naast dit accoord met Frankrijk moet als positief resultaat van dit kwartaal in de buitenlandse credietsector vermeld worden de tussen de Bank Indonesia en de Exportfinancieringsmaatschappij bereikte overeenstemming. Als beide partijen straks getekend hebben, is daarmee voor Indonesië een mogelijkheid geschapen tot import van goederen, „die zich lenen voor meerjarige na-financiering”, voorlopig tot een totaal bedrag van f 25 mln of ca R. 75 mln. Bij een voor beide partijen bevredigend verloop wordt met een verhoging van het bedrag tot het drievoud rekening gehouden. Ook in dit geval zijn de berichten over de details nogal verward.

Uw kroniekschrijver kreeg de indruk, dat bij de onder deze overeenkomst vallende leveringen geen langdurige credietverhouding tussen leverancier en afnemer ontstaat. De leverancier zou op normale wijze het hem toekomende van de Bank Indonesia ontvangen, die tot betaling in staat gesteld wordt door de Exportfinancieringsmaatschappij. De afnemer in Indonesië zou contant in Rupiahs aan de Bank Indonesia betalen. Hetgeen hij door de koopovereenkomst verschuldigd is. De Bank Indonesia betaalt aan de Exportfinancieringsmaatschappij 10 pCt van het guldenbedrag bij het afsluiten van de koopovereenkomst en het restant in 11 halfjaarlijkse payementen. Rente 5 pCt.

Ten onrechte heeft men hier zowel in ambtelijke als in industriële kringen enige tijd de indruk gehad dat onder deze overeenkomst ook industriële *grondstoffen* zouden vallen. De ontkenning hiervan heeft bij de betrokkenen een begrijpelijke teleurstelling gewekt. Men had nl. gehoopt — en er met de opstelling van het verdelingsprogramma van „nijverheidsdeviezen” reeds ten dele op gerekend — dat dank zij deze overeenkomst het zeer kleine contingent voor industriële grondstoffen wat ver groot zou worden ⁷⁾. Bij de beoordeling van de betekenis der tussen de Bank Indonesia en de Exportfinancieringsmaatschappij te tekenen overeenkomst, dient men ten slotte niet te vergeten, dat, hoewel er voor de import van grondstoffen geen rechtstreeks gebruik van te maken is, op indirecte wijze de aankoopmogelijkheden voor grondstoffen e.d. er toch door worden verruimd.

Ook al is het niet mogelijk de reële betekenis van de besproken overeenkomsten in een bepaald bedrag aan deviezen uit te drukken, beide helpen zij de *momentele* moeilijkheden te verzachten; en in zoverre zijn beide van positieve betekenis te achten.

Een minder gunstige ontwikkeling heeft zich daarentegen in de bestaande schuldverhouding tot Japan voorgedaan. Op 30 Juni jl. moest ingevolge het tussen partijen van kracht zijnde betalingsaccoord wederom de balans worden opgemaakt van het handels- en betalingsverkeer in het afgelopen handelsjaar.

Als gevolg van de grote omvang van de Japanse export resulteerde het in een actief saldo van rond U.S. \$ 100 mln. Dit saldo is nog niet verrekend.

Tezamen met een handelsschuld van ca \$ 65 mln van oudere datum heeft Japan een vordering op Indonesië van ruim \$ 160 mln of ca R. 1½ mrd. Indonesië heeft gehoopt deze handelsschuld te kunnen verrekenen bij de regeling van de Japanse herstelbetalingen. Japan zegt beide aangelegenheden niet vermengd te willen zien. Het houdt Indonesië aan de verplichting \$ 11,71 mln af te

⁶⁾ Dat Frankrijk door het offeren van credietfaciliteiten zijn export wil stimuleren is begrijpelijk. Moeilijk kan Uw kroniekschrijver zich voorstellen, dat de E.B.U.-crediteuren van Frankrijk, de permanente schuldenaar in dit verband, zonder meer zullen accepteren dat Frankrijk crediet geeft in plaats van aflost.

⁷⁾ Naar het schijnt zijn er op dit moment nog steeds besprekingen gaande om in het kader van deze overeenkomst dan wel los daarvan een „credit line” te openen, waarvan (ook) gebruik zou kunnen worden gemaakt voor de import van goederen welke normaliter niet geschikt geacht worden voor „meerjarige na-financiering”.

(Ingezonden mededeling)

N K F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papler geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom

koperdraad en koperdraadkabel

Kabelgarnituren, vulmassa en olie

lossen per medio 1954. (Volgende termijnen vervallen overeenkomstig een zeer soepele aflossingsregeling; per 15 Augustus nog \$'5 mln). Toen Indonesië hieraan niet voldeed kwam uit Japan het bericht, dat de Regering daar geen nieuwe contracten wilde accepteren voor de uitvoer van textiel naar Indonesië. Voorts zou Japan „de uitvoer naar Indonesië beperken tot de omvang van de invoer uit dat land”⁸⁾. Officieel zou Indonesië nog niet op de hoogte zijn van deze Japanse maatregelen. Wel is naar aanleiding van het niet betalen der vervallen aflossing een brief geschreven aan de Japanse Regering. Ook zouden de „pogingen tot hervatting der besprekingen over de herstelbetalingen reeds vorm hebben aangenomen met de terugkeer van de Japanse speciale gezant”⁹⁾. Een gelukkige bijkomstigheid van deze wel op een zeer ongelegen tijdstip komende Japanse maatregel is, dat „een rush van Japanse maatschappijen voor de import van suiker uit Indonesië” wordt verwacht¹⁰⁾. Alleen op suiker omdat „de prijzen van Indonesische producten als copra, ruwe rubber, huiden en bauxiet, waarvan Japan een geregeld koper is, vergeleken met de wereldmarktprijzen, te hoog zijn” om voor Japan een winstgevend handel mogelijk te maken¹⁰⁾.

Istiméwa.

„De prijzen van Indonesië vergeleken met de wereldmarktprijzen te hoog...”. Deze zinsnede biedt een aanknopingspunt voor de bespreking van een verschijnsel, dat — reeds van oudere datum zijnde — dit kwartaal zich duidelijker dan te voren heeft gemanifesteerd, nl. het feit, dat bij omrekening van de binnenlandse prijzen voor diverse producten op een met de wereldmarktprijzen gelijke basis, blijkt, dat die binnenlandse prijzen vaak „boven pariteit” liggen. Vooral de binnenlandse prijzen van rubber — verreweg het belangrijkste exportproduct van Indonesië — vertonen dit verschijnsel.

	14/8/53	15/9	15/10	15/11	15/12
F.o.b.-prijzen Djakarta voor R.S.S.I	R 4,90	5,05	4,42	4,47	4,95
Boven Singapore-pariteit	R 0,21	0,32	0,31½	0,33½	0,73
	15/1/54	15/2	15/3	14/4	17/5
	R 5,—	4,82½	4,70	5,35	6,16
	R 0,40	0,31½	0,25	0,55	1,04
					6,47
					1,10½

Een uit de reeks van oorzaken is te vinden in de werking van de zgn. „istiméwa-contracten” (istiméwa is het Indonesische woord voor „speciaal”, „uitzonderlijk”). Hiermee bedoelt men exportlicenties, waarbij, in afwijking van de regel, aan bepaalde exporteurs een „trekprijs” wordt toegestaan lager dan de wereldmarktprijs.

Verscheidene aanvaardbare redenen zijn denkbaar voor deze politiek. Een er van is: de ontwikkeling van een nationale exporteursstand bevorderen. Indien dit soort vergunningen in ruime mate wordt afgegeven en indien het voordeel, dat de betrokkenen er mede kunnen behalen relatief groot is, dan kan dit onder bepaalde omstandigheden leiden tot een prijsstijging op de binnenlandse markt, die op de overige exporteurs de indruk maakt van een dispariteit.

Een soortgelijk effect ontstaat indien slechts aan bepaalde personen of groepen toestemming wordt gegeven tot lucratieve barters (i.c. Hongkong-barters).

Ook de na de Atjeh-woelingen getroffen regeling¹¹⁾, dat exporteurs in het betrokken gebied over 70 pCt van hun deviezenopbrengst zelf mochten beschikken bij de bepaling van de daarvoor te importeren goederen, leidde er toe dat er groepen met verschillende koopkracht op de binnenlandse markt ontstonden.

In onderlinge concurrentie dreven zij de binnenlandse prijs op tot een niveau, waarbij soms de exporthuizen zonder dergelijke mogelijkheden als zelfstandige exporteur van de markt verdreven werden. Een aantal hunner fungeert thans als tussenschakel en financier. De onregelmatige trapvorm, die de binnenlandse vraagcurve door een en ander heeft gekregen, kan gemakkelijk tot „prijssprongen” en labiele situaties aanleiding geven. Het speculatieve element in de markt wordt groot; wat rubber betreft zou dit speculatieve element ook in de wereldmarktprijzen doorgedrongen zijn; en wel in een zodanige mate, dat de voorzichtige handelshuizen geen posities meer durven innemen. Uw kroniekschrijver moet er van afzien thans dieper op deze interessante, maar zeer gecompliceerde materie in te gaan.

Ook in Indonesische kringen ontbreekt het niet aan critiek op „de istiméwa's” en soortgelijke regelingen. Toch hoede men zich voor apodictische uitspraken. Hoewel al deze regelingen de tendentie in zich dragen direct of indirect de deviezenopbrengst van de export te drukken, staan daar tegenover onmiddellijke of toekomstige voordelen, die zó moeilijk voor quantitative vergelijking met de offers vatbaar zijn, dat een objectief verantwoorde uitspraak over het al of niet doelmatig zijn der maatregelen, vrijwel ondoenlijk is¹²⁾.

Pièces de résistance.

Om dezelfde redenen moet Uw kroniekschrijver zich onthouden van uitspraken over de doelmatigheid van de actuele politiek tot verdergaande versterking van het nationale element in de distribuerende handel.

Ook indien het waar is:

dat de uitvoering van deze politiek op het ogenblik soms tot verstoppingen leidt in de distributiekanaalen, die elders onvoldoende regelmaat in de voorziening tot gevolg hebben;

dat er onder de nieuwe kanalen nog al wat voorkomen, die veel laten doorsiepen naar plaatsen waar het niet behoort; en al lijkt het geen twijfel, dat Indonesië deze storingen in het economisch proces nu minder hebben kan dan ooit, dan nog is daarmee niet *bewezen* dat de gevoerde politiek in strijd is met 's lands belang op langere termijn.

Weing twijfel zal bestaan over de grote positieve betekenis, die de „Noodwet inzake de oplossing van het vraagstuk der occupatie van ondernemingsgronden door de bevolking” toekomt als middel tot beëindiging van een reeds jaren durende en desastreus wordende reeks van conflicten en geschillen op het terrein van de ondernemingslandbouw. Volgens de toelichting op de Wet is op Java 40 pCt van de ondernemingsgronden door de bevolking geoccupeerd. Ook in Oost-Sumatra heeft de bevolkingsoccupatie grote vormen aangenomen. Het streven van de Regering om op vreedzame wijze tot een redelijke oplossing te komen is „in bijna alle gewesten zonder bevredigende resultaten gebleven. De toestand wordt zelfs met de dag moeilijker”. Dit komt o.a. „doordat de Regering geen stevig juridisch houvast heeft” om de gewenste oplossingen uitgevoerd te krijgen. Deze Wet geeft nu de onmisbare juridische basis voor doeltreffend optreden van de Regering; in het bijzonder indien geen minnelijke schikking tussen betrokken partijen kan worden bereikt.

⁸⁾ Java Bode, 3 Juli 1954.

⁹⁾ De Nieuwsgier, dd. 6 Juli 1954.

¹⁰⁾ Java Bode, 3 Juli 1954.

¹¹⁾ De bij deze regeling gegeven vrijheden zijn zojuist drastisch beperkt.

¹²⁾ Wel schijnt men thans ook in overheidskringen de mening toegedaan dat een herziening van de politiek, zoals die de laatste maanden gevoerd werd, noodzakelijk is. Volgens handelskringen is de afgifte van „istiméwa-licenties” reeds sterk beperkt.

Bedenkt men dat het vorige Kabinet in zijn poging om deze netelige materie te regelen gevallen is, dan is het totstandkomen van deze Wet, getekend door vijf Ministers van verschillende politieke richting, zeker een gelukwens waard; een lichtpunt in het overigens nog sombere verschieft.

Djakarta, 9 Juli 1954.

Prof. Dr A. KRAAL.

MEDEDELING

Verkort jaarverslag van het Nederlandsch Economisch Instituut over 1953

Het is een genoegen ten tijde van het vijf en twintig jarig bestaan van het Instituut verslag uit te brengen over het afgelopen jaar. De gunstige ontwikkeling van de laatste jaren zette zich ook in 1953 voort. Zowel „Economisch-Statistische Berichten” als de afdeling Economisch Onderzoek sloten de eerste kwart eeuw van het bestaan van het Instituut op een hoog niveau van voorspoedige activiteit af.

Curatorium.

Statutair waren in het verslagjaar aan de beurt van aftreden de curatoren: Dr Ir Ch. Th. Groothoff en Ir St. van Schaik. De heren P. J. S. Serrarens en H. H. Wemmers werden bereid gevonden een benoeming tot curator te aanvaarden. Jhr Mr J. H. Loudon volgde de heer Van Schaik als voorzitter op.

Het curatorium is thans als volgt samengesteld:

Jhr Mr J. H. Loudon	voorzitter
Mr W. Suermondt Wzn	ondervoorzitter
Mr W. H. Fockema Andreae	penningmeester

Z. K. H. Prins Bernhard der Nederlanden

Prof. Dr J. R. M. van den Brink

Mr R. A. H. M. Dobbelman

Prof. Dr J. F. ten Doesschate

Prof. Dr H. J. Frietema

Drs C. A. Klaasse

J. Kraayenhof

Mr K. P. van der Mandele

P. J. S. Serrarens

Drs D. J. Wansink

H. H. Wemmers

P. F. Zimmerman

Directeuren en medewerkers.

In het directorium deden zich geen wijzigingen voor. Prof. Dr H. M. H. A. van der Valk verbleef ook dit jaar in de Verenigde Staten.

Evenmin ondergingen de organisatie en de personeelsbezetting van het Instituut belangrijke veranderingen. Het was mogelijk de salariering van de medewerkers te verbeteren, waardoor de aantrekkingskracht van bedrijfsleven en Overheid sterk is verminderd. Mede als gevolg hiervan verlieten weinig medewerkers het Instituut. De scholingstaak blijft echter behouden doordat, als gevolg van de toeneming van de werkzaamheden, een aantal nieuwe medewerkers moest en moet worden aangetrokken. Aan het einde van het jaar telde het Instituut 40 medewerkers en medewerkers, van wie 13 doctorandi, 1 landbouwkundig ingenieur en 10 doctoraal-studenten.

Werkzaamheden.

Het is verheugend, dat ook dit jaar het aantal leden en abonné's van „Economisch-Statistische Berichten” verder steeg. Na de lichte teruggang omstreeks 1951 is

een herstel ingetreden, waarbij het aantal lezers op een niveau hoger dan in enig voorafgaand jaar sedert de oorlog is gekomen.

Aantal leden en abonné's

(1947 = 100)

per 1 Januari

1947 : 100

1948 : 102

1949 : 108

1950 : 104

1951 : 100

1952 : 100

1953 : 105

1954 : 115

De kopijpositie was gedurende het afgelopen jaar zeer ruim. Behalve de bijdragen over de Belgische geld- en kapitaalmarkt, verschenen 9 Belgische artikelen. Vier nummers waren gewijd aan speciale onderwerpen. Het aantal redactionele artikelen bedroeg 7. Er werd in 1953 een begin gemaakt met een driemaandelijks kroniek over Suriname.

Dank zij de afschaffing van de omzetbelasting op periodieken, sloot de financiële exploitatie van het weekblad met een klein voordelig saldo. „E.-S. B.” vormt een goede illustratie van het feit dat genoemde maatregel zinvol is geweest.

Ook de afdeling Economisch Onderzoek vertoonde een bevredigende ontwikkeling; de sterke groeitendie, welke de laatste jaren heeft gekenmerkt, zette zich in het verslagjaar door. Meer en meer blijkt, dat het mogelijk is economisch onderzoekswerk te verrichten, waarvoor bij het bedrijfsleven en de Overheid grote belangstelling bestaat en waarvoor men ook bereid is de kostprijs te betalen. Daarnaast blijft het uiteraard van groot belang, dat ook aandacht wordt geschonken aan het zuiver wetenschappelijke onderzoek, waarvan het directe belang, althans voor het bedrijfsleven, niet zo evident is, doch dat niettemin maatschappelijk nut heeft. In het kader van de werkzaamheden op het Instituut wordt er naar gestreefd met de voor dit intern onderzoek, hetwelk niet door derden wordt gefinancierd, ter beschikking staande gelden, het zuiver wetenschappelijke werk zoveel mogelijk te doen plaatsvinden, waarbij de onderwerpen zodanig worden gekozen, dat de bereikte resultaten wederom ten voordele van de gehele afdeling Economisch Onderzoek strekken.

In het kader van het intern economisch onderzoek werd goede voortgang gemaakt met het zgn. economistenonderzoek, dat een analyse van de markt voor economen omvat en waarbij in het bijzonder de eisen, aan de studie te stellen en de bereikte resultaten bij het kiezen van een bepaalde studierichting, aan een nader onderzoek worden onderworpen.

Daarnaast werd zeer veel aandacht geschonken aan de regelmatige samenstelling van een statistische conjunctuurdocumentatie voor de Verenigde Staten van Amerika. Eens per kwartaal worden hierin voorspellingen getoetst, welke het voorafgaande kwartaal over het toekomstige conjunctuurverloop in de Verenigde Staten zijn gemaakt en wordt voorts een nieuwe prognose samengesteld. Op deze wijze en door nader onderzoek naar meer detailaspecten van deze conjunctuurbeweging, wordt voortdurend getracht de prognose te verbeteren en de oorzaken van de afwijkingen nauwkeuriger vast te stellen. Enerzijds is hierdoor een verdieping van het inzicht in de conjunc-

tuur bepalende factoren in de Verenigde Staten mogelijk geworden, anderzijds is het werk van een dusdanige praktische betekenis gebleken, dat een aantal ondernemingen zich van een abonnement op deze conjunctuurdocumentatie heeft verzekerd.

Voorts wordt in samenwerking tussen het Centraal Planbureau, het Centraal Bureau voor de Statistiek en het Nederlandsch Economisch Instituut een bijdrage geleverd in de samenstelling van een conjunctuurmodel voor Nederland. Het zwaartepunt van deze werkzaamheden ligt bij het Centraal Planbureau.

Een dergelijke samenwerking tussen de genoemde drie instituten heeft ook plaats ten aanzien van de conjunctuurtest. Deze omvat een regelmatige, eens per maand te houden, enquête volgens standaardformulier onder de ondernemers in de verschillende branches, met het doel betrouwbare detailvoorspellingen te krijgen, binnen het algemene conjunctuurverloop. De resultaten, welke men elders met deze onderzoekingen heeft bereikt, geven een goede hoop, dat hierdoor ook in Nederland een aanzienlijk beter inzicht in de conjunctuurbeweging op korte termijn kan worden verkregen. De feitelijke werkzaamheden worden uitgevoerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek.

In de loop van het jaar ontving het Instituut een bijdrage uit het Productiviteitsfonds ten behoeve van een vergelijkend onderzoek naar de lasten en personeelsbezettingen van gemeenten. Door middel van dit onderzoek zal worden getracht de bepalende factoren van deze twee grootheden op te sporen, in de hoop dat hierdoor o.a. een bijdrage zal kunnen worden geleverd tot de oplossing van het vraagstuk van de financiële verhouding tussen Rijk en gemeenten.

De toeneming van de omvang der in het kader van opdrachten verrichte onderzoekingen blijkt uit de volgende opstelling, die het verloop weergeeft van de voor opdrachten ontvangen bedragen. Een klein deel van de stijging dezer cijfers is toe te schrijven aan de stijging der prijzen.

(1948 = 100)
1947 : 40
1948 : 100
1949 : 92
1950 : 112
1951 : 139
1952 : 200
1953 : 269

In deze opstelling zijn die onderzoekingen, welke aan andere specialisten werden doorgegeven, of samen met hen werden verricht, buiten beschouwing gelaten.

Ook dit jaar vertoonden de vraagstukken, die aan een onderzoek werden onderworpen, een grote verscheidenheid. Deze blijkt wel zeer duidelijk uit de volgende aanduiding van de onderwerpen, waarover adviezen werden uitgebracht.

Algemeen Economisch Onderzoek.

De gevolgen van bepaalde maatregelen van economische politiek;
de prijsvorming van bepaalde eindproducten en grondstoffen;
marktanalyses ten aanzien van binnen- en buitenland;
de redelijke beloning van bepaalde gespecialiseerde arbeid.

Bedrijfs-economisch Onderzoek.

Analyses van lasten en personeelsbezettingen van gemeenten;
kostprijscalculaties;
tariefstellingen.

Landbouw-economisch Onderzoek.

Marktanalyses en exportvraagstukken.

Regionaal Economisch Onderzoek.

Bevolkingsprognoses;
vraagstukken betreffende emigratie;
industrialisatie;
woningbouw;
onderwijs;
sportterreinen.

Verkeers-economisch Onderzoek.

Vraagstukken betreffende de rentabiliteit van bepaalde vormen van verkeer.

De financiële exploitatie van de afdeling Economisch Onderzoek sloot ook dit jaar met een klein batig saldo, dat aangewend zal worden voor het interne onderzoek.

Overziet men de ontwikkeling van het Instituut in het verslagjaar, ook gezien tegen de achtergrond van de jaren welke voorafgingen, dan bestaat er reden tot verheugenis. De belangstelling voor het werk bleef groeiende, de scholing der medewerkers kon worden voortgezet, terwijl het Instituut financieel geheel onafhankelijk bleef. Met vertrouwen kan dan ook de tweede vijf en twintig jaar van het bestaan worden ingegaan.

De waarnemend secretaris van curatoren
Prof. Dr J. TINBERGEN.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

Zoals de afgelopen week kwam vast te staan, is door de jongste inschrijving op schatkistpapier in het marktbeeld van de geldmarkt geen enkele wijziging gekomen. De geldgevers zitten zeer ruim in hun liquide middelen en zoeken tevergeefs aan alle zijden naar papier. Hun voorkeur gaat hierbij onveranderd uit naar de lange termijnen, maar ook in de korte looptijden is praktisch niets te krijgen. De Nederlandsche Bank hield haar loketten voor de tweede week in successie voor de afgifte van alle papier gesloten.

Gouverner c'est prévoir. Deze spreuk indachtig, werd onlangs een wetsontwerp ingediend tot verhoging van het maximum-renteloze voorschot, dat de Staat bij de Centrale Bank kan opnemen van f 15 mln tot f 150 mln. In de toelichting wordt er op gewezen, dat tegenwoordig soms mutaties van ca f 100 mln in één week in het saldo van 's Rijks Kas bij de Circulatiebank voorkomen. In de tijd, dat genoemd maximum werd ingesteld (begin dezer eeuw) bedroegen de totale rijksuitgaven *per jaar* f 130 à f 200 mln. In het huidige tijdsgewricht, nu het Rijk een creditsaldo bij De Nederlandsche Bank aanhoudt van ettelijke honderden miljoenen gulden (8 Maart 1954 f 1.074 mln, 5 Juli 1954 f 569 mln) zal deze verhoging waarschijnlijk niet al te veel stof doen opwaaien. Was er echter mede gewacht, tot de nood (van de Schatkist) aan de man zou komen, dan zouden vermoedelijk — overigens ten onrechte — stormen van protest onder aanheffing van de kreet „inflatie” zijn opgestoken.

De kapitaalmarkt.

De hernieuwde hausse, die de vorige week op de aandelenmarkt inzette, werd ook gedurende de verslagweek geprolongeerd. Terwijl in Wallstreet reeds eerder gedurende de afgelopen maanden oude koersrecords sneefden, schijnt dit stadium thans ook voor Amsterdam te zijn aangebroken. Het algemene aandelenkoersgemiddelde van ANP-CBS overschreed nl. in de loop van de verslagweek zijn na-oorlogs hoogterecord ad 202,1 op 5 Maart 1948; op 14, 15 en 16 Juli 1954 bedroeg het achtereenvolgens 201,2, 202,7 en 202,2. Hetzelfde gold voor het

algemeen indexcijfer van Nederlandse aandelenkoersen, gepubliceerd door De Twentsche Bank. Op 15 Juli bedroeg dit 165,9, tegen een tot dusverre geregistreerd maximum van 159,8 op 5 Maart 1948. Bedenkt men, dat de basis voor laatstgenoemd indexcijfer 1938 = 100 is, dan kan men hieruit in grote lijnen concluderen, dat volgens de huidige stand van het koersniveau, een verspreide belegging in aandelen de vooroorlogse koopkracht van een vermogen voor een aanmerkelijk deel, doch niet geheel, heeft kunnen redden van de gevolgen van de ontwaarding van de gulden gedurende de laatste 15 jaar.

Buitenlandse aankopen, waaronder ten gevolge van de 16 Juli jl. ingegane grotere vrijheid van kapitaalverkeer binnen de Benelux ook die voor Belgische rekening terdegé meetelden, waren gedurende de verslagweek weer van invloed op de koersvorming. Mede in verband met de officiële toelating van aandelen Koninklijke tot de notering in New York op 20 Juli a.s., was de stemming voor dit fonds speciaal vast; van de laatste beursdag van de vorige week op de eerste van de verslagweek sprong de koers van dit fonds met niet minder dan 33 punten omhoog (welk avans later echter weer gedeeltelijk verloren ging). Opvallend was de sterke koersstijging van scheepvaartfondsen, waarachter men de invloed zocht van Belgische aankopen, gebaseerd op de hoge rendementen, die momenteel hiermede worden behaald.

De belangstelling voor de f 35 mln aan het Nederlandse publiek aangeboden $3\frac{1}{4}$ pCt obligaties België was over-

weldigend. Weliswaar was dit succes voor een deel te danken aan het feit, dat bij deze inschrijving flink werd gemajoreerd, doch ook zonder deze factor zou deze emissie glansrijk zijn geslaagd. Van de tweede belangrijke hier te lande geëmitteerde buitenlandse obligatielening, die van de Wereldbank, werden de voorwaarden thans officieel bekend. De gemiddelde looptijd bedraagt 10 jaar, de rentevoet $3\frac{1}{2}$ pCt, de emissiekoers 100 pCt, terwijl f '40 mln aan het publiek wordt aangeboden. Ook hier zijn de condities derhalve gunstig vergeleken bij de bestaande beleggingsmogelijkheden op dit terrein.

Aand. indexcijfers.	9 Juli 1954	16 Juli 1954
Algemeen	195,9	202,2
Industrie	279,3	287,6
Scheepvaart	180,4	193,1
Banken	159,3	162,2
Indon. aand.	65,1	67,2
Aandelen.		
A.K.U.	224%	242%
Philips	261	269½
Unilever	363½	369
H.A.L.	155	169
Amsterd. Rubber	86½	90
H.V.A.	119½	125
Kon. Petroleum	439	456½
Staatsfondsen.		
2½ pCt N.W.S.	78%	78½/16
3-3½ pCt 1947	99%	99¾
3 pCt Invest. cert.	100% ^{1/16}	100½
3½ pCt 1951	102%	102½
3 pCt Dollarlening	95%	95½
Diverse obligaties.		
3½ pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	101%	101%
3½ pCt Bataafsche Petr.	102½/16	102¾
3½ pCt Philips 1948	102½	102½/16
3¼ pCt Westl. Hyp. Bank	98	99

J. C. BREZET.

Wie een volledig inzicht wil krijgen met betrekking tot de mogelijkheden die er zijn op het gebied van het intern transport — en welke ondernemer van enig formaat heeft geen problemen op dit gebied? — die abonneer zich op het interessante maandblad

Verladen

waarin tevens expeditie-vraagstukken worden behandeld. Abonnementsprijs f 15.— per jaar (f 20.— incl. het weekblad „Bedrijfsvervoer”, dat het externe transport behandelt, technisch en economisch). Vraagt gratis proefnummers.

Adm. „Verladen”
Postbus 42 — Schiedam

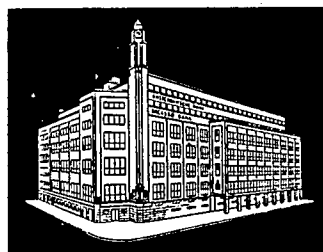
Vrij kapitaalverkeer in de Benelux

Onze brochure

Betalingsverkeer binnen Benelux

welke voor U de nieuwe mogelijkheden, waarover wij reeds een samenvattende circulaire lieten verschijnen, uitvoerig behandelt, is thans bij onze kantoren verkrijgbaar.

Hieruit zal U blijken, dat wij ook in de Benelux méér voor U kunnen doen.

AMSTERDAMSCH E BANK

BUREAU VOOR
PERSONEELVERZEKERING

AMSTLEVEN

Publicaties van het Nederlandsch Economisch Instituut

1*	RENAUD, A. J. W., Groot- en kleinhandelsprijzen in Nederland en België, 2 dln,	1931	25*	SOUTENDIJK, Dr L. R. W., Methoden tot het vaststellen van den omvang der besparingen,	1938
2	VALK, Dr H. M. H. A. van der, De betrekkingen tusschen banken en industrie in België,	1932	26	WIJK, J. van der, Inkomens- en vermogensverdeling,	1939
3a*	RENOOIJ, D. C., Beschouwingen over een tolunie tusschen Nederland en België-Luxemburg, I,	1933	27*	KOOPMANS, Dr T., Tanker freight rates and tankship building,	1939
3b*	en 3c* RENOOIJ, D. C., Beschouwingen over een tolunie tusschen Nederland en België-Luxemburg, II,	1933	28	Overzicht van de ontwikkeling der handelspolitiek van het Koninkrijk der Nederlanden van 1923 tot en met 1938, samengesteld door een groep medewerkers van het N.E.I., onder leiding van Prof. Mr P. Lief tinck,	1939
4*	BAARS, Ir A., Het verbruik van algemeen benodigde consumptie-artikelen,	1933	29*	WINSEMIUS, Dr A. Economische aspecten der internationale migratie, ..	1939
5	MUISWINKEL, Dr F. L. van, De verzamelende graanhandel in de V.S. van Amerika, Canada en Argentinië,	1933	30*	VALK, Dr H. M. H. A. van der, Egalisatiefondsen en monetaire politiek in Engeland, Nederland en de Vereenigde Staten (derde gewijzigde en uitgebreide druk),	1940
6*	JOL, Dr G. Z., Ontwikkeling en organisatie der Nederlandsche brouw-industrie,	1933	31*	SCHUT, M. J., Tinrestrictie en tinprijs,	1940
7*	VERHAGE, Dr A. J., De handel in bloembollen,	1934	32*	BUNING, Dr J. R. A., De beleggingen der bijzondere spaarbanken in Nederland,	1942
8*	TREEP, Dr A., De betrekkingen tusschen banken en industrie in Frankrijk,	1934	33	VERDOORN, Dr P. J., De verstarring der productiekosten,	1943
9*	PHILIPS, Mej. Dr Rosa, De invloed van de Braziliaansche koffieverdedigingspolitiek op de koffie-importen der hoofdconsumptielanden,	1934	33a	VERDOORN, Dr P. J., De ontwikkeling en druk der constante kosten,	1943
10*	BAARS, Ir A. en Dr H. M. H. A. van der VALK, Seizoensbeweging in het economisch leven van Nederland,	1934	34*	DJOJOHADIKOESOEMO, R. M. Dr Soemitro, Het volkscredietwezen in de depressie,	1943
11*	RHEE, Dr J. C. M. van, De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zwitserland,	1934	35*	GRAAFF, Dr A de, De kolenvoorziening van Nederland,	1943
12*	REUHLIN M. A., HENRI, Werkverruiming en haar gevolgen voor volkshuishouding en overheidsfinanciën, ..	1935	36	MALTHA, Ir D. J., De landbouw als bron van volksbestaan in Nederland,	1944
13*	VALK, Dr H. M. H. A. van der, Economische politiek in België in de depressie,	1935	37*	PELS, Dr P. S., Een economisch-statistisch onderzoek naar de chemische industrie in Nederland,	1944
14	VALK, Dr W. L., Conjunctuuriagnose,	1935	38*	VOS, Ir H., Enige kwantitatieve onderzoekingen over de betrekkingen tussen overheidsfinanciën en volkshuishouding,	1946
15*	GLASZ, Ch., Hypotheekbanken en woningmarkt in Nederland,	1935	39*	WITTEVEEN, Dr H. J., Loonshoogte en werkgelegenheid,	1947
16*	BONEBAKKER, Ir J. W., De scheepsbouwnijverheid in Nederland,	1936	40*	STUIJVENBERG, Dr J. H. van, Enkele economische aspecten van de ker-senteelt in Nederland,	1947
17*	WEINREB, F., Statistische bepaling van de vraagcurve. Toepassing op de Nederlandsche vraag naar suiker,	1936			
18*	WIEL, Dr E. van de, De betrekkingen tusschen banken en industrie in Zweden,	1936			
19*	DALMULDER, Dr J. J. J., On econometrics,	1937			
20	KOOPMANS, Dr T., Linear regression analysis of economic time series,	1937			
21*	VALK, Dr W. L., Production, pricing and unemployment in the static state,	1937			
22*	FRIETEMA, Dr H. J., Productie en prijsvorming op de Engelsche markt van Nederlandsche, Deensche en koloniale boter,	1937			
23*	BAARS, Dr Ir A., Openbare werken en conjunctuurbeweging,	1937			
24	SCHALK, Dr Ir F. J. C. van der, Een analyse van de arbeidsproductiviteit in Nederland,	1938			

Onder auspiciën van het Nederlandsch Economisch Instituut verscheen: **BEDRIJVIG NEDERLAND**, een studie over Nederlands economische structuur, door Dr Th. E. M. Thurlings en Drs J. H. Lubbers. Uitgave: N.V. Uitgeverij „Elsevier”, Amsterdam, 1948

Voorts verscheen als uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut: „Input-Output Relations”, proceedings of a conference on inter-industrial relations held at Driebergen. H. E. Stenfert Kroese N.V., Leiden 1953.

Van de nummers met een ster is nog een klein aantal exemplaren beschikbaar bij de uitgever, De Erven F. Bohn N.V., Haarlem en bij het N.E.I.